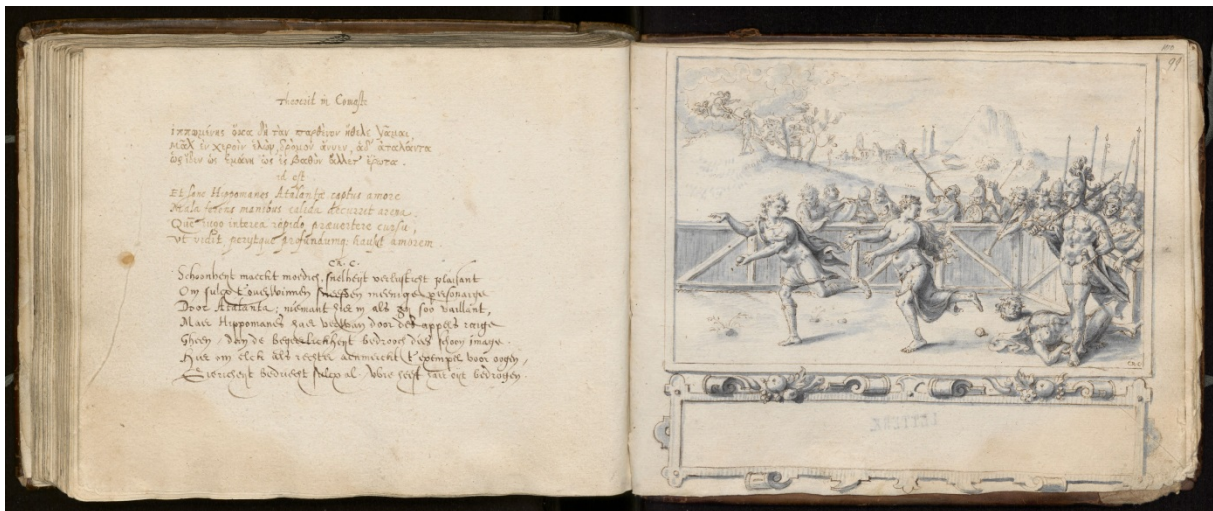

Het album amicorum van Aernout van Buchell

*Webtentoonstelling van de bijdragen uit hs. Leiden, UB, LTK
902, met inleiding, transcripties, vertalingen en toelichtingen*

Universiteitsbibliotheek Leiden, 2012

Kees Smit

Universiteit Leiden

2018

INHOUD

Inleiding.....	4
1. Het leven van Arnoldus Buchelius	5
2. De geschiedenis van het album amicorum	6
3. De alba amicorum van Buchelius	8
4. De student in het Berlijnse album, de geleerde in het Leidse	9
5. Vijfendertig jaar later nog vier bijdragen	10
6. Beschrijving van het handschrift (André Bouwman & Karin Scheper).....	13
7. Toelichting bij de editie.....	16
Bijdragen (in chronologische volgorde).....	18
Literatuuropgave.....	91
Colofon	96

Inleiding

Een sympathieke vorm van verzamelwoede was het. Al die studenten in de 16de en 17de eeuw met hun album amicorum. Er zijn nog duizenden van die boekjes, vol autografen, tekeningen en familiewapens van geleerden, kunstenaars en medestudenten. Op hun zwerftochten door Europa vroegen ze hun vrienden en hoogleraren erom. Op wat latere leeftijd waren het kunstenaars en voornamelijk personen die ze om een tekening of een hooggestemd blijk van waardering gevraagd werden. Een mooi voorbeeld van zo'n boekje is het Leidse album amicorum van Aernout van Buchell oftewel Arnoldus Buchelius (of Buchellius) uit Utrecht. Hij had er twee, misschien wel drie, het tweede ligt in Berlijn, het derde is waarschijnlijk verloren gegaan. Het Berlijnse is het album waarmee hij in zijn studententijd begonnen is, met het Leidse ging hij later verder. Wat we hierin vinden, zijn om te beginnen een aantal geschilderde wapens van adellijke vrienden. Daarna de typische bijdragen van Leidse hoogleraren met spreken in diverse talen, en tenslotte de tekeningen van bevriende kunstenaars.

Via een verzamelaar is het album in de Universiteitsbibliotheek van Leiden beland, en daar is het zeker op zijn plaats. Buchelius had in Leiden gestudeerd, zijn oom Everard Vorstius was er hoogleraar, in 1624 opgevolgd door diens zoon Adolf. Hij was vaak in Leiden op bezoek, en beschreef veel genealogische wetenswaardigheden uit deze stad in zijn 'Inscriptiones'. Na de dood van Buchelius in 1641 zijn de twee albums aan zijn neef Johan van Nellesteyn toegewezen. Die heeft er kort voor zijn dood, in 1677, nog vier bijdragen in laten schrijven, waarna een van de vier inscriptoren, prof. Graevius, het tot zijn dood in 1703 in zijn bezit had. Wie het in de achttiende eeuw bezaten is niet met zekerheid bekend. In 1806 kreeg de archivaris mr. P. van Musschenbroek (1764-1823) het handschrift cadeau. Hij beschreef het album en maakte transcripties van alle teksten, maar zijn artikel werd pas in 1852 postuum uitgegeven. De kunsthistorica Thea Vignau-Wilberg heeft in 1994 zowel het Berlijnse als het Leidse album beschreven. Haar interesse golden de tekeningen, en als zij de teksten opnam, dan gebeurde dat zonder vertaling.

Thans wordt hier een nieuwe, digitale editie van het Leidse album amicorum van Buchelius aangeboden. Behalve een transcriptie van alle bijdragen treft de gebruiker ook een vertaling in hedendaags Nederlands aan, alsmede (beknpte) taalkundige, literairhistorische en biografische toelichtingen. Naast deze webeditie is ook een [digitaal facsimile](#) van het gehele handschrift beschikbaar

gemaakt. Verschillende mensen hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze editie, waarvoor ik mijn hartelijke dank uitspreek. In alfabetische volgorde zijn dit: Martin Baasten, Dirk Bakker, Jan Bloemendal, Minne de Boer, Marten Jan Bok, André Bouwman, Michiel Cock, Frits de Goojer, Chris Heesakkers, Heleen Koesen, Frits Kruijt, Ernst-Jan Munnik (eindredactie), Jef Schaeps, Karin Scheper, Arnoud Vrolijk en Marjolein van Zuylen.

1. *Het leven van Arnoldus Buchelius*

Arnoldus Buchelius (1565-1641) was de onechte zoon van een Utrechtse kanunnik. Zijn moeder trouwde kort na zijn geboorte met een niet onbemiddelde landmeter. Hij kreeg een goede schoolopleiding, en studeerde in 1583 korte tijd in Leiden en daarna in Douai waar een katholieke universiteit was gesticht, en van daaruit bezocht hij Parijs. In april 1587 maakte hij een ‘grand tour’, hij bezocht de boekenbeurs van Frankfurt, reisde naar Rome en Napels en keerde in 1588 naar Utrecht terug. Hij werkte enige tijd als secretaris van twee adellijke heren, maar hervatte in 1593 zijn rechtenstudie in Leiden en studeerde snel af. In datzelfde jaar vestigde hij zich als advocaat in Utrecht en trouwde met de rijke weduwe Claasje van Voorst.

Over zijn jeugdijaren en zijn reizen tot 1600 schreef hij een dagboek, *Diarium*. Merkwaardig genoeg loopt ook zijn eerste album amicorum (het Berlijnse) tot 1600, en bieden de vele inscripties veel informatie over zijn medestudenten en zijn reisgenoten. Waar hij ook kwam, te beginnen in Parijs, maakte hij tekeningen van grafzerken en rouwborden, en noteerde hij genealogische en heraldische gegevens. Over Utrecht zelf stelde hij zijn album *Monumenta passim* samen. Hij bezocht elk jaar zijn familie in Leiden, en samen met vrouw en kinderen reisde hij in 1609 naar Antwerpen en Brussel. Die steden bezocht hij ook daarna nog enkele malen. Een weerslag van deze reizen in de Nederlanden vindt men in zijn *Inscriptiones*. In 1617 maakte hij met zijn vrouw een uitstapje naar Groningen, Emden en Leeuwarden, en beschreef dat in *Monumenta quaedam*. Een editie van de drie genoemde handschriften is te vinden op de website van Het Utrecht Archief. Een selectie uit het *Diarium* is in 1907 in boekvorm uitgegeven.

In de *Res pictoriae* zien we dat Buchelius zich interesseerde voor de generatie van Lucas van Leyden en Jan Gossaert. Grafiek en tekeningen hadden zijn grote

belangstelling, maar bij kunstenaars en verzamelaars bewonderde hij ook schilderijen. Over zijn contacten met kunstenaars schrijft hij weinig of soms zelfs geen woord, ook als die wel een bijdrage leverden aan zijn alba, aldus Thea Vignau. Verder werkte hij ruim twintig jaar aan de uitgave van de middeleeuwse kronieken van Beka en Heda. Dit indrukwekkende boek verscheen postuum, in 1642. Geleid door Lodewijk Carrion uit Brugge had hij in Parijs oude inscripties bestudeerd. Die interesse deelde hij met Philips van Wingen uit Brussel, die hij als student in Douai had leren kennen. Samen doorkruisten ze Parijs op zoek naar opschriften. Buchelius verloor deze vriend voortijdig, zoals verschillende andere. Thea Vignau noemt Buchelius een niet onbegaafde tekenaar, die ook in zijn Diarium allerlei pentekeningen maakte van monumenten, personen, munten, medailles, antiquiteiten enzovoort.

2. De geschiedenis van het album amicorum

Het gebruik om bijdragen van vrienden en bekenden in een album te verzamelen, vindt zijn oorsprong in de protestantse Duitse universiteiten, en verbreidde zich naar de omringende landen. De bijdragen werden vaak geschreven of getekend in gedrukte boeken die met blanco bladeren doorschoten waren, bijv. embleemboeken, maar ook wel in speciale alba. Die van Buchelius komen in hun uiterlijke vorm overeen met de standaarduitvoering, die een leren of perkamenten omslag met goud- of blindstempels had. Vaak stond de naam van de bezitter, zijn devies en het jaar van de eerste bijdrage erop. Soms werden losse bijdragen later ingebonden.

De geschiedenis van het album, ook wel stamboek of wapenboek genoemd, hangt samen met de reislust van de studenten, de ‘peregrinatio academica’, maar ook kunstenaars, kooplieden en diplomaten legden een album aan. De Leidse universiteit trok vooral na 1590 protestantse studenten uit heel Europa aan, velen uit de Duitse landen. Wereldberoemde Leidse professoren als Joseph Scaliger, Carolus Clusius en Daniel Heinsius werden vaak gevraagd om inscripties voor alba, en waren vriendelijk genoeg om een bijdrage te leveren. De tekst van alba begint vaak met een meer of minder uitvoerige bijdrage van de bezitter zelf. Bijdragen werden niet alleen van medestudenten gevraagd, maar ook van belangrijke tijdgenoten, en het album werd daardoor een autografenverzameling. De inscriptor mocht doorgaans zelf kiezen op welke plaats in het boek hij zich vereeuwigde, en daardoor is er geen chronologische volgorde. De bijdragen

waren, net als lofdichten in een boek, vaak nogal overdreven en in bloemrijke taal geschreven. Dat latere eigenaren het album ook gebruikten, zoals neef Johan van Nellesteyn het Leidse album van Buchelius aanvulde, komt wel vaker voor. Soms werden ze later ook uit elkaar gehaald, zodat bijdragen van vooral bekende kunstenaars, gesigneerd en gedateerd, tegenwoordig als losse bladeren circuleren.

De stichting van de Leidse universiteit in 1575 zorgde voor een enorme verbreiding van het album in ons land (Heesakkers en Thomassen 1990). Curator Dousa deelde graag bijdragen uit, en vroeg ze zelf aan professoren en studenten, zoals te zien is in de recente uitgave van zijn album *Het Vruntbuuc*, door Chris Heesakkers. Ook Clusius en Lipsius waren veelgevraagde inscriptors, maar het productiefste was Daniël Heinsius. Deze drie ontbreken ook niet in het Leidse album van Buchelius. Het album telt ook acht geschilderde wapens, meest van edellieden, te vinden tussen fol. 14r en 30r (en daarnaast een later ingeplakt blad met wapen op fol. 5r). Bij sommige staat niet eens een naam of motto. Ook Philibert van Tuyll van Serooskerke liet zijn wapen in het album schilderen maar schreef er, net als zijn neef Hendrik, een vriendelijke opdracht bij, evenals, op de volgende bladzij, hun verwant Gerrit van Reede van De Vuursche, die zelfs een heel lofdicht schreef. In het universitaire milieu ontwikkelde zich een soort standaardinscriptie, en het album biedt hier diverse voorbeelden van:

1. Een of meer motto's of citaten,
2. Een opdracht of dedicatie 'ter wille van de vriendschap',
3. Plaats, datum en naam, soms met plaats van herkomst, studievak of beroep.

Kunstenaars maakten er een tekening bij, dichters een gedichtje. Echte poëten ontbreken in dit album, maar er zijn wel zeven bijdragen, tekeningen, van kunstenaars. Een van hen, Pieter van Veen, schreef er twee regels uit een Italiaanse komedie bij, een ander, Crijn Coensz van der Maes, schreef een verklaring bij zijn tekening, de wedloop van Hippomanes en Atalanta. Uit alba zijn allerlei biografische gegevens te distilleren, zowel van de bezitter als van de inscriptoren, vooral als de bezitter er aantekeningen bijgemaakt heeft. Er zijn netwerken te reconstrueren. Ze vullen ook de universiteitsgeschiedenis aan, en maken de populariteit van hoogleraren duidelijk. Soms zijn gedichten van bekende dichters alleen bewaard dankzij een album, en dat geldt uiteraard zeker voor tekeningen van kunstenaars.

3. *De alba amicorum van Buchelius*

Thea Vignau-Wilberg heeft in een studie over de twee alba amicorum van Arnold van Buchell (of Arnoldus Buchellius, zoals zij hem noemt) zowel het Berlijnse als het Leidse album beschreven. Dat deed ze in een *Festschrift* dat in 1994 in Keulen verscheen. Het is niet meer dan begrijpelijk, dat deze digitale editie grotendeels gebaseerd is op haar studie, die niet zo makkelijk te raadplegen is. Als kunsthistorica heeft ze uiteraard vooral aandacht voor de bijdragen van kunstenaars aan beide alba. In deze uitgave zal behalve het kunsthistorische aspect de nodige aandacht aan de tekstuele bijdragen gegeven worden. Meer aandacht, bijna uitsluitend zelfs, voor de teksten, had mr. P. van Musschenbroek (1764-1823), die het Leidse album in zijn bezit gehad heeft. Zijn artikel werd postuum in 1852 in het *Utrechtse Tijdschrift voor oudheden* [...] uitgegeven door zijn opvolger als rijksarchivaris van Utrecht, dr. P.J. Vermeulen. Deze schreef als toelichting in een voetnoot: “Het album van van Buchell bevindt zich waarschijnlijk buiten ’s lands, en wij hebben dit opstel hier eene plaats gegeven, omdat het als eene niet verwerpelijke bijdrage voor de letterkunde van Utrecht te beschouwen is; het schijnt in het laatst der vorige eeuw geschreven en nooit gedrukt.” Het album was Musschenbroek ‘door een vriend voor eenige jaren vereerd’. Of het een ‘bijdrage voor de letterkunde’ is, is overigens nogal twijfelachtig.

De beide alba van Buchelius, die voor een deel tegelijkertijd gebruikt werden (1590-1600), hebben niet meer hun oorspronkelijke vorm. Het Berlijnse werd opnieuw ingebonden, met gebruikmaking van de originele band. Het had vanaf het begin de vorm van een vriendenalbum, met veel bijdragen die hij tijdens zijn reizen kreeg. In het eerste deel staat de vriendschap met zijn medestudenten in Douai en Parijs centraal, terwijl hij later, zegt Vignau, meer een autogrammenjager wordt, die namen en eigenhandige bijdragen van beroemde personen zoekt. Het Leidse album wijkt meer af van het typische album amicorum, maar is door de tekeningen van bekende kunstenaars toch zeer waardevol. Hoewel het enkele bijdragen uit de studententijd van Buchelius telt, overheersen toch de latere. Ze komen vooral uit kringen van de Leidse universiteit waar hij regelmatig kwam. Professor Everard Vorstius, zijn familielid, was in 1598 bij de universiteit benoemd. Ze waren goed bevriend en beide geïnteresseerd in numismatiek en in opschriften. Die vriendschap ging over op Adolf Vorstius, die zijn vader in 1624 opvolgde. Kees Thomassen

denkt, dat Buchelius er nog een album op nagehouden heeft. Het album te Berlijn bevat namelijk een index waarin naast de inscriptoren in het Berlijnse en Leidse deel ook namen worden vermeld die in geen van beide alba terug te vinden zijn. Hij wijst ook op een bijdrage die Buchelius in 1612 leverde in het album van Aelius Everardus Vorstius (UB Leiden, BPL 3088, fol. 200r; zie Thomassen 1990, pp. 72-73). Ook voor Petrus Scriverius heeft hij overigens een albumbijdrage geschreven (KB Den Haag, Ms. 133 M 5, fol. 145r).

4. De student in het Berlijnse album, de geleerde in het Leidse

Het Berlijnse album is ouder dan het Leidse, en de twee zijn door Buchelius nauwelijks door elkaar gebruikt. Het Berlijnse loopt ruwweg van 1584-1600, het Leidse van 1590-1638, met een overlapping van tien jaar dus. We moeten een slag om de arm houden, omdat niet alle bijdragen gedateerd zijn. Merkwaardig genoeg, zegt Thea Vignau, werd het Berlijnse album nog steeds als een aanhangsel van het Leidse beschouwd. Ze vindt dat niet terecht, omdat het veel meer overeenkomt met het wezen van het album amicorum, en omdat het beter behouden gebleven is dan het Leidse. Dat is gedeeltelijk waar, het Berlijnse is het Facebook van de student, het Leidse weerspiegelt het netwerk van de geleerde.

Het Berlijnse album bevat voor de eerste jaren van eind 1584 tot begin 1587, dus iets meer dan twee jaar, zo'n twintig bijdragen van medestudenten en enkele geleerden die hij ontmoette als student in Leiden, Douai, maar vooral in Parijs. Daarbij kwamen nog een paar wapens van adellijke vrienden. Samen was dat in amper twee jaar ruim de helft van alle bijdragen in dit album. In de tweede helft van 1587 verzamelde hij nog zeven bijdragen op zijn reis langs Keulen, Frankfurt en Rome. Tien bijdragen kreeg hij nog tussen 1588 en 1595, grotendeels in Utrecht. Bij een bezoek aan Keulen in 1600 schreef zijn familielid Edmund Gruter nog iets in zijn album, en een jaar eerder kreeg hij een raadselachtige tekening van Hans Ewner van Neurenberg. Helemaal alleen staat de de inscriptie van prof. Bonaventura Vulcanius uit Leiden in 1593. In dat jaar had Buchelius zijn studie in Leiden hervat, maar Bonaventura (gest. 1614) zou beter passen tussen zijn collega's in het Leidse album.

De oudste bijdragen in het Leidse album dateren, zo te zien, van 1590-ca. 1593. Het gaat om twee familiewapens van vrienden en drie tekeningen van de nog jonge kunstenaar Abraham Bloemaert, Pieter van Veen (broer van de bekende Otto van Veen), en de minder bekende Crijn Coensz van der Maes. In een

volgende periode, 1611-ca. 1616, zo'n twintig jaar later, niet minder dan vier tekeningen van klasse: van Paulus Moreelse, Adam Willaerts, Crispijn de Passe en Coenraet van Schilperoort. Een beetje eenzaam daartussenin de bijdragen van de beroemde hoogleraar Josephus Scaliger, Leiden, 21 april 1600, en van Lambertus Snoey, 1607.

De meeste bijdragen uit de Leidse universiteit verzamelde Buchelius in de zomer van 1617, vijf klinkende namen. Het jaar daarvoor had hij Scriverius gestrikt, een bekende historicus, maar geen professor. Helemaal los van beide albums staan in 1638 twee, eigenlijk drie, bijdragen van adellijke lieden met hun wapens. Maar het zijn toch de kunstenaars en de hoogleraren die van het Leidse album een zeer waardevol boekje hebben gemaakt.

Een aantal bijdragen is ongedateerd; in die gevallen is de beredeneerde datering van Vignau gevolgd. Sommige ongedateerde bijdragen bestaan slechts uit een geschilderd wapen zonder enig bijschrift. Opvallend echter is dat de uitvoering van de wapens op fol 23r [Van Amstel?] en fol 30r [Van Meerten?] heel sterk doet denken aan die van het wapen van Janus Ruysius (fol. 18r). Er lijkt bij deze wapens eenzelfde sjabloon gebruikt te zijn voor schildvorm, helm en dekkleden. Ook de verdere uitvoering van het geheel (bijv. de schaduwen in groen en – bij Ruysius en [Van Meerten?] – de van de dekkleden afhangende koorden) vertoont onderling sterke gelijkenis. Aangezien de bijdrage van Ruysius dateert van 26 april 1590, kunnen de twee ongedateerde wapens op fol 23r en 30r wellicht op circa 1590 gedateerd worden. Iets dergelijks geldt ook voor het ongedateerde wapen Van Eck op fol. 27r. De vormgeving van de dekkleden van dit wapen is vrijwel identiek aan die van het wapen van Philibert van Tuyll van Serooskerke (fol. 25r) uit 1638. Wellicht kan dit wapen daarom op circa 1638 gedateerd worden.

5. Vijfendertig jaar later nog vier bijdragen

Johan van Nellesteyn (1617-1677) erfde in 1641, na Buchelius' dood, het album van zijn oudoom. Johan was een zoon van de arts Willem van Nellesteyn en Petronella van Wijkersloot, beide uit bekende Utrechtse families, en een kleinzoon van Sophia van Voorst (1561-1623), een schoonzuster van Buchelius (Domela Nieuwenhuis 2001, p. 536). Johan trouwde driemaal. In 1643 met Geertruid van Herlaer, die in 1652 stierf zonder kinderen te hebben gekregen. Zijn tweede vrouw was in 1660 Hillegonda Pater, die toen ze tien jaar later

stierf, een dochter Antonia Johanna en een zoon Johan naliel. Als derde trouwde Johan in 1672 met Lucia Wijbrants (1638-1719). Zij was een nicht van Hillegonda en stierf kinderloos. Johan van Nellesteyn was evenals zijn vader Willem, die lid van de vroedschap en schepen was geweest, een vooraanstaande figuur in Utrecht. Tussen 1654-1666 was hij driemaal burgemeester, en na de Franse bezetting ook nog een termijn van twee jaar. Tijdens de Franse bezetting van 1672-1673 was Van Nellesteyn tijdelijk naar Amsterdam gevlucht, zoals veel studenten naar Leiden uitweken. De professoren bleven noodgedwongen in de stad, omdat hun bezittingen anders geconfisqueerd werden. De universiteit zakte naar een dieptepunt, maar herstelde zich vrij snel na het vertrek van de Fransen. De promoties verdubbelden zelfs, vergeleken met de tijd voor 1672. Blijkens een gedicht in het album van Buchelius had Van Nellesteyn, na het vertrek van de Fransen, zeer grote verdiensten in de herbloei van universiteit. Wat daarin zijn rol was, blijkt niet uit de resoluties van de vroedschap, die overigens een paar jaar lang geen geld had om het salaris van de hoogleraren te betalen (Kernkamp 1936, pp. 268-274). Van Nellesteyn was samen met de 81-jarige Willem van der Straten door prins Willem III persoonlijk tot burgemeester benoemd, om de weinig prinsgezinde koers van Utrecht om te buigen.

In die ‘na-oorlogse jaren’ heeft Van Nellesteyn het album, dat hij vijfendertig jaar onaangeroerd had gelaten, tevoorschijn gehaald. Een jaar voor zijn eigen dood, liet hij het aan de zieke professor Voetius zien. Met steun van de prins (en de burgemeesters) had de theoloog Voetius de kans gekregen, de kerk nog meer macht te geven ten koste van de vroedschap. Nu, op zijn sterfbed, schreef de 87-jarige met bevende hand iets in het oude boekje van zijn politieke vriend. In de weken daarna ging het album nog naar drie voornamen Utrechters, een burgemeester en twee hoogleraren. Terwijl Van Nellesteyn en zijn collega Voetianen waren, kon dat van de twee veel jongere professoren niet gezegd worden. Het waren zeer gewaardeerde hoogleraren, ze hadden modernere opvattingen, die wel eens botsten met die van de starre Voetius. Van Nellesteyn stond daar dus blijkbaar niet alleen qua leeftijd tussenin.

Medeburgemeester Van der Straten was blij met zijn ‘eervolle plaats in het album van Arnold van Buchell’ (die hij nog goed gekend moet hebben, net als Voetius). Hij dateerde zijn bijdrage 24 oktober 1676. Prof. Graevius, historicus, dateerde 30 oktober 1677, wat misschien 1676 moet zijn. Prof. Frans Burman, theoloog, 13 november, op de dag dat drie jaar tevoren de vrijheid van de stad en de provincie hersteld werd, dus 1676. Dat Graevius zich een jaar vergist

heeft, is moeilijk te geloven. Anderzijds lijkt me vreemd dat hij pas een jaar later een bijdrage tussen de anderen in heeft geschreven. Maar als het toch zo is dat Graevius zijn bijdrage wél in 1677 heeft geschreven, kort voor de dood van Nellesteyn, is het denkbaar dat hij het boekje niet meer aan hem teruggegeven heeft. Het album is namelijk tot de dood van Graevius in 1703 in diens bezit geweest. In zijn 292 bladzijden tellende veilingcatalogus staat het bij de Manuscripti codices op p. 262 vermeld als nr. 64 ‘Arnoldi Buchelii album amicorum, manu multorum virorum celebrium insignitum’.

Het is onduidelijk hoe het album daarna in bezit gekomen is van ‘de Heer Roelans’, die het op zijn beurt in 1806 weer aan Van Musschenbroek schonk, zoals laatstgenoemde zelf in het album genoteerd heeft (fol.8r). Volgens Van Musschenbroek was deze Roelans ‘een soon [...] van den Raadsheer in het Hof van Utrecht’. Daarmee moet Mr. Adriaan Roelans (1654-1727), bedoeld zijn, lid van de vroedschap en raadsheer in het Hof van Utrecht. Opvallend genoeg was deze Adriaan Roelans in 1679 gehuwd met Antonia Johanna van Nellesteyn (1661-1707), de al eerder genoemde dochter van Johan van Nellesteyn. Antonia en Adriaan kregen behalve twee dochters ook zes zoons; één van hen was ‘de Heer Roelans’ die het album later in bezit had en aan Van Musschenbroek cadeau deed. Het album is dus na de auctie Graevius op enig moment teruggekeerd bij de nakomelingen van de eerdere bezitters.

6. *Beschrijving van het handschrift (André Bouwman & Karin Scheper)*

Het album bevat 25 bijdragen voor Arnoldus Buchelius (sommige zonder adressaat), geplaatst te Leiden en Utrecht, 1590-1638. Daarnaast bevat het 4 bijdragen voor Johan van Nellesteyn, geplaatst te Utrecht 1676[-1677?] en een later ingeplakt blad (fol. 5) dat geen verband houdt met het album.

1 deel, geschreven, getekend en geschilderd op papier, 103 folia (genummerd 3-105). Afmetingen van het boekblok: 158x200 mm. Het handschrift telt vijftien katernen. — Katernopbouw: vier (3-6), II+1 (7-10, 11), IV-1 (12, 13-18), IV (19-26), III-1+2 (27-29, 30-33), 3IV (34-57), II (58-61), V (62-71), II (72-75), V (76-85), II-2 (, 86-87,), V (88-97), IV (98-105). — Bruine leren band met goudstempeling op platten en rug. Tekst voorplat: ARNOLDUS / BUCHELLIUS; tekst rugplat: ANNO XPAO [= Christiano] MDXC. Met twee groene sluitlinten. In linnen cassette.

Met behulp van het vlekkenpatroon van een oude waterschade is vast te stellen dat fol. 3-6 en het dekblad ten tijde van de water'calamiteit' niet op deze plek in het boekblok zaten. De bladen hebben geen donkere waterkringen aan de staartzijde (zoals fol. 7), maar wel een geelbruine verkleuring aan kopzijde, zoals de bladen achterin ook hebben — maar dan aan staartzijde. Alles wijst erop dat dit eerste katern voorheen achterin het boekblok zat maar dan ondersteboven. Het boekblok is genaaid op twee perkamenten stroken waarvan de bindingeinden zijn gebruikt om de plataanhang te versterken. Maar op verschillende plaatsen in het boekblok is dubbel naaigaren te zien: het huidige garen en ouder, beschadigd garen (bijvoorbeeld bij f. 33:34). Het boekblok is dus opnieuw genaaid en deze latere binder heeft het oude garen niet altijd uit de katernmiddens gehaald.

De leren band heeft een losse rug (een papieren huls houdt de bandrug los van de boekblokrug) en de vier opliggende ribben op de rug zijn dus valse ribben. Als we het oude garen in de katernmiddens en de naaiposities van het oorspronkelijke naaisel vergelijken met de positie van de valse ribben, blijkt dat die precies overeenkomen. Dat wijst er sterk op dat deze band de oorspronkelijke band is, maar dat de oorspronkelijke constructie anders was. Het boek was eerst genaaid op vier touwen die de ribben op de rug vormden. Nadat het boek behoorlijke waterschade had opgelopen werd het op enig moment gedemonteerd, hier en daar gerepareerd. Het achterste katern werd naar voren

geplaatst en als een soort schutbladkatern gebruikt (een deel is tegen het voorplat geplakt). Zo werd het boek opnieuw genaaid.

Fol. 5 (met tekening) is een enkelblad, bevestigd aan fol. 6. Het wijkt af qua papiersoort en formaat. Het is later toegevoegd aan het nu eerste katern maar hoorde oorspronkelijk niet bij het boekblok. — Folium 7 is niet alleen beschadigd en vuil; aan de rugzijde zit een moet in het papier, parallel aan de rug. Deze afdruk zou door een (perkamenten) oor kunnen zijn ontstaan. Aan de rectozijde zit bovendien rode inkt, overzetting van een rubricering van een blad (of plat) dat niet langer daar is. Vermoedelijk was fol. 7 het oude dekblad van het voorplat (en fol. 8-10 de oude schutbladen). Omdat er een knipsel uit de veilingcatalogus van Pieter van Musschenbroek (1826) op fol. 7r is geplakt (vroeger onzichtbaar), mag verondersteld worden dat de waterschade en herbinding hebben plaatsgevonden vóór 1826. — Fol. 11a is een kimblad van een andere papiersoort, dat werd toegevoegd om een uit het album losgeraakt blad (met tekening) vast te kunnen plakken (11b). De kim is niet meegenaid maar geplakt tegen fol. 12, het eerste blad van de derde katern. Mogelijk gebeurde dit na de herbinding. — Twee losse bijdragen geplakt tegen fol. 52r en 53r. — Papierstrookjes met negentiende-eeuwse toelichtingen geplakt op fol. 6v, 52v, 56v, 67v, 82v. Andere negentiende-eeuwse toelichtingen (meest van Van Musschenbroek, een aantal van Bodel Nijenhuis) direct geschreven op diverse folia. — Twee strookjes met gedrukte informatie uit de bibliotheekcatalogus van MNL (Rogge 1887) en de Bibliotheca Musschenbroekiana (1826) vastgeplakt op fol. 3r en 7r. Aan laatstgenoemd blad is tevens een inzageformulier van MNL vastgeplakt.

Provenance

Aernout van Buchell. — Johan van Nellesteyn. — Johannes Graevius, tot 1703 (Cat. Graevius, p. 262, nr. 64). — N.N. Roelans. — In 1806 door hem geschonken aan P. van Musschenbroek. — In 1826 op de auctie Musschenbroek gekocht door de firma Luchtmans in Leiden voor 33 gulden (Bibl. Musschenbroekiana, p. 213, nr. 251). — Johannes Tiberius Bodel Nijenhuis (firmant Luchtmans). — Uit zijn verzameling verworven door de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden en als langdurig bruikleen gedeponeerd in de Leidse Universiteitsbibliotheek.

Inhoudsopgave

5r	[Jannetgen Claes van der Beeck], s.l., s.a.
11v	Abraham Bloemaert, s.l., 1590

14r	[Walraven?] van Haeften, s.l., 1591
17v-18r	Janus Ruysius, [Utrecht], 26 april 1590
21r	Lambertus Snoey, s.l., 1607
23r	N.N. [Van Amstel? Ploos?], s.l., ca. 1590?
24v-25r	Philibert van Tuyll van Serooskerke, s.l., [vóór 16 oktober] 1638
24v	Reynoldus van Tuyll van Serooskerke, Utrecht, 16 oktober 1638
25v-26r	Gerrit van Reede van De Vuursche, Utrecht, 19 oktober 1638
27r	(Van Panthaleon) van Eck, s.l., ca. 1638?
30r	N.N. [Van Meerten?], s.l., ca. 1590?
32v	N.N., s.l., 1636 of later
34r	Josephus Justus Scaliger, Leiden, 21 april 1600
37r	Pieter van Veen, s.l., voor 1593
40r	Petrus Scriverius, Leiden, 15 mei 1616
52r	N.N., s.l., s.a.
53r	Crispijn de Passe, s.l., na 1612?
56r	Everardus Vorstius, Leiden, 25 juli 1617
57r	Adolf Vorstius, Utrecht, 3 september 1617
59r	Gisbertus Voetius [voor Van Nellesteyn], Utrecht, 17 oktober 1676
61r	Gulielmus Stratenus [voor Van Nellesteyn], Utrecht, 24 oktober 1676
62r	Joannes Georgius Graevius [voor Van Nellesteyn], Utrecht, 30 oktober 1676 [1677?]
63r	Franciscus Burmannus [voor Van Nellesteyn], Utrecht, 13 november [1676]
68r	Thomas Erpenius, Leiden, 16 juni 1617
77r	Philips Cluverius, Leiden, 17 juli 1617
83r	Paulus Moreelse, [Utrecht], 1611
87r	Daniel Heinsius, Leiden, 7 augustus 1617
94v-95r	Adam Willaerts, s.l., na 1611
98v-99r	Crijn Coensz van der Maes, s.l., ca. 1590
103r	Coenraet van Schilperoort, s.l., ca. 1616?

Chronologische volgorde

17v-18r	Janus Ruysius, [Utrecht], 26 april 1590
11v	Abraham Bloemaert, s.l., 1590
98v-99r	Crijn Coensz van der Maes, s.l., ca. 1590
23r	N.N. [Van Amstel? Ploos?], s.l., ca. 1590?
30r	N.N. [Van Meerten?], s.l., ca. 1590?
14r	[Walraven?] van Haeften, s.l., 1591
37r	Pieter van Veen, s.l., voor 1593
34r	Josephus Justus Scaliger, Leiden, 21 april 1600
21r	Lambertus Snoey, s.l., 1607
83r	Paulus Moreelse, [Utrecht], 1611
94v-95r	Adam Willaerts, s.l., na 1611
53r	Crispijn de Passe, s.l., na 1612?
40r	Petrus Scriverius, Leiden, 15 mei 1616

103r	Coenraet van Schilperoort, s.l., ca. 1616?
68r	Thomas Erpenius, Leiden, 16 juni 1617
77r	Philips Cluverius, Leiden, 17 juli 1617
56r	Everardus Vorstius, Leiden, 25 juli 1617
87r	Daniel Heinsius, Leiden, 7 augustus 1617
57r	Adolf Vorstius, Utrecht, 3 september 1617
32v	N.N., s.l., 1636 of later
24v-25r	Philibert van Tuyll van Serooskerke, s.l., [vóór 16 oktober] 1638
24v	Reynoldus van Tuyll van Serooskerke, Utrecht, 16 oktober 1638
25v-26r	Gerrit van Reede van De Vuursche, Utrecht, 19 oktober 1638
27r	(Van Panthaleon) van Eck, s.l., ca. 1638?
52r	N.N., s.l., s.a.
59r	Gisbertus Voetius [voor Van Nellesteyn], Utrecht, 17 oktober 1676
61r	Gulielmus Stratenus [voor Van Nellesteyn], Utrecht, 24 oktober 1676
62r	Joannes Georgius Graevius [voor Van Nellesteyn], Utrecht, 30 oktober 1676 [1677?]
63r	Franciscus Burmannus [voor Van Nellesteyn], Utrecht, 13 november [1676]
5r	[Jannetgen Claes van der Beeck], s.l., s.a.

7. Toelichting bij de editie

Deze editie bestaat uit een transcriptie van de bijdragen, gevolgd – voor zover van toepassing – door (1) een vertaling in hedendaags Nederlands en (2) een korte toelichting. De transcriptie volgt de bekende *Richtlijnen*, met stilzwijgende oplossing van afkortingen, modernisering van hoofdlettergebruik en leestekens, en met aanpassing van u/v en i/j aan de moderne spelling. In de toelichtingen vindt men, naast beknopte beschrijvingen van de wapens en tekeningen, taalkundig, literairhistorisch en biografisch commentaar, alsmede summiere literatuurverwijzingen.

Bijdragen (in chronologische volgorde)

1 | Janus Ruysius — 26 april 1590, [Utrecht] — (fol. 17v-18r)

Digni autem sunt amicitia, quibus in ipsis causa inest,
cur diligentur.

Eruditione et virtute prestanti iuveni Aernoldo Buchelio,
in perpetuum amicitiae monumentum fieri feci XXVI aprilis,
anno 1590.

Janus Ruysius.

Vertu pour guide.

[WAPEN]

1.1

Diegenen zijn vriendschap waard, in wie de reden aanwezig is om van ze te houden.

Voor de jeugdige Arnold van Buchell, die uitblinkt in kennis en deugd, heb ik dit [wapen] als eeuwig blijk van vriendschap laten maken, 26 april 1590.

Janus Ruysius.

Deugd als gids.

1.2

- *Digni ... diligentur*: Cicero, *De amicitia*, 21.

- Wapen: in rood een verheven gouden schuinkruis; dekkleed rood, gevoerd van goud; helmteken: een morenkop met zilveren haarband en kraag en gouden oorhangers, de armloze romp rood waarover het kruis uit het schild.
- Johan Ruysch (ca. 1568-1595), heer van Pijlsweerd, noemde zich in het Latijn vaak Janus Ruysius, en was een van de beste vrienden van Buchelius. Er zijn elf brieven van Buchelius aan Ruysch in kopie bewaard gebleven uit de periode 1586-1592.
- Literatuur: Pollmann 2000, p. 114. – Eerdere editities van de bijdrage: Van Musschenbroek 1852, p. 203; Vignau 1994, p. 262 (foutieve toeschrijving aan de stiefvader van Buchelius, de landmeter Johan Adriaensz Ruysch, die echter al in 1589 overleden was).

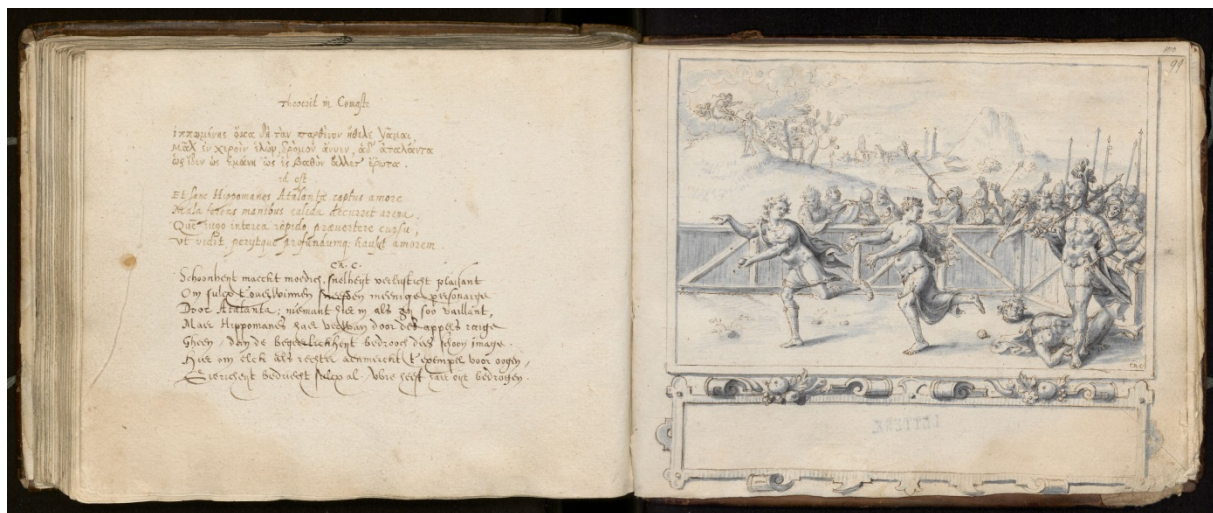

2 | Abraham Bloemaert — 1590, [s.l.] — (fol. 11v)

[TEKENING]

2.2

- Tekening: staande putto die een leeg wapenschild vasthoudt. Pen en bruine inkt, rood gewassen. Gesigneerd: Abr. Blommert. F. MDXC.
- Abraham Bloemaert (1566-1651) was de belangrijkste Utrechtse schilder van die tijd. Hij schilderde grote mythologische en bijbelse voorstellingen, maar ook veel landschappen en genrestukken met herders en boeren. Oorspronkelijk maniëristisch, ontwikkelde zijn stijl zich in classicistische richting. Deze tekening is de oudste gedateerde tekening van Bloemaert. Buchelius was goed bevriend met hem, ook al was hij katholiek.
- Literatuur: *NNBW* 1, kk. 372-373; Bok 2011, pp. 18-22. – Eerdere edities van de bijdrage: Vignau 1994, tekst pp. 246-248, afb. 5; Bolten 2007, nr. 627.

3 | Crijn Coenz van der Maes — [ca. 1590, s.l.] — (fol. 98v-99r)

Theocrit in Comaste

Ἰππομένης ὄκα δὴ τὰν παρθένον ἤθελε γᾶμαι,
 Μᾶλ' ἐν χεροῖν ἐλὼν, δρομον ἄνυσεν, ἀδ' ἀταλάντα
 ὥς ἴδεν ὥς ἐμάνη ὥς ἐς βαθὺν ἄλλετ' ἔρωτα.

Id est:

Et sane Hippomanes Atalantae captus amore
 Mala ferens manibus calida decurrit arena.
 Quem virgo interea rapido praeverttere cursu,
 Ut vidit periitque, profundumque hausit amorem.

Cr. C.

Schoonheyt maeckt moedich, snelheyt verlusticht plaisant,
 Om sulcx t'overwinnen sneefden meenige personaige
 Door Atalanta. Niemand hierin als zij soo vaillant,
 Maer Hippomanes haer verwan door des appels raige.
 Gheen, dan de begeerlickheyt bedrooch dees schoon image.
 Hierom elc als rechter aenmerckt 't exempel voor oogen.
 Giericheyt bedriecht sulcx al. Wie heeft haer oyt bedrogen.

[TEKENING]

3.1

Theocritus in Comaste

Hippomenes, toen hij met het meisje wilde trouwen, nam appels in zijn beide handen en voltooide de race; deze Atalanta op het moment dat ze hem zag, meteen raakte ze buiten zinnen, meteen sprong ze in diepe liefde.

Dat is:

Hippomanes was verliefd op Atalanta, en met appels in zijn handen rende hij ver het hete zand. De maagd evenwel, die hem in een snelle race voorbijliep, zag ze en was verloren, maar ondervond zijn vurige liefde.

Cr. C.

Schoonheid maakt moedig, snelheid verlustigt plezierig,
Om die te overwinnen sneuvelde menige jongeman
Door Atalante. Niemand was hierin zo sterk als zij,
Maar Hippomanes overwon haar door de begeerte naar de appel.
Alleen de begerigheid bedroog deze schoonheid.
Daarom moet iedereen dit exempel als rechter voor ogen houden.
Begerigheid bedriegt. Wie heeft die ooit bedrogen?

3.2

- *Ἰππωμένης ... ἔρωτα*: Theocritus, *Eidyllia*, 3, 40-42.
- Er zit een aantal kleine verschrijvingen en verkeerde accenten in het Grieks. Zo heeft *Ἰππωμένης* een spiritus lenis in plaats van een spiritus asper, en een omega in plaats van een omikron, en zo zijn er nog een paar.
- Tekening: de wedloop tussen Hippomenes en Atalante. Pen en bruine inkt, blauw gewassen. Gesigneerd: Cr. C. Links op de achtergrond geeft Aphrodite drie gouden appels aan Hippomenes. Op de voorgrond zien we hoe Hippomanes Atalanta afleidt door een gouden appel te laten vallen en zo een voorsprong weet te krijgen. Rechts ligt een onthoofde minnaar die kort tevoren een wedstrijd met Atalante verloren had. Het geheel is geplaatst boven een lege cartouche. Veel van deze details vinden we overigens niet in de zeer beknopte versie van Theocritus die in deze bijdrage geciteerd wordt, maar wel in Ovidius' *Metamorfosen*.
- Het Nederlandse vers zal door Van der Maes zelf geschreven zijn, de Griekse en Latijnse verzen zijn in de hand van Buchelius.
- Crijn Coensz van der Maes (ca. 1550-ca. 1600), met het monogram Cr. C., was een weinig bekende schilder, die in Den Haag woonde en werkte. Hij was de vader van de schilder en tekenaar Everard Crijnsz van der

Maes (1577-1656), die door Buchelius vermeld wordt. Crijn Coensz zelf wordt door hem in het Berlijnse album 'Quirinus Christianus' genoemd.

- Literatuur: Vignau 1994, pp. 254-257. – Eerdere editie van de bijdrage: Vignau 1994, tekst pp. 254-257, afb. 10.

4 | N.N. [Van Amstel? Ploos?] — [ca. 1590?, s.l.] — (fol. 23r)

[WAPEN]

4.2

- Wapen: gedwarsbalkt in acht stukken van goud en zwart en over alles heen een schuinkruis, geschaakt in twee rijen van rood en zilver; dekkleed zwart, gevoerd van goud; helmteken: twee gebogen, goud beklede armen met zwarte mouwen en handen van natuurlijke kleur, een groene krans beladen met zes rozen afwisselend van rood en zilver vasthoudend.
- Bijdrage van een onbekende. Het wapen is dat van het bekende geslacht Van Amstel, dat tevens gevoerd werd door de familie Ploos (van Amstel), die uit het oude geslacht pretendeerde te stammen. Het hier afgebeelde helmteken werd wel gebruikt in de de tak Van Amstel van Mijnden; andere takken gebruikten meestal een rood hert met een gouden gewei als helmteken.
- Buchelius correspondeerde in de jaren 1632-1637 met Adriaan Ploos van Amstel (1585-1639), een vriend van prins Maurits en een van de rechters van Oldebarnevelt, over heraldiek en over (het gebrek aan ordening van) zijn eigen aantekeningen. De vader van Adriaan, Gerrit Willemsz Ploos (1560-1614), had zich in 1581 als brouwer te Utrecht gevestigd en was daar schepen en lid van de vroedschap. Tegen zijn principes in was Buchelius bereid om de dubieuze rechten van Adriaan Ploos op de titel ‘van Amstel’ te steunen.
- Literatuur: Ploos van Amstel 1990, kk. 178-283; Van der Aa 15, pp. 363-364; Pollmann 2000, pp. 219-220; Langereis 2001, p. 94.

5 [Van Meerten?] — [ca. 1590?, s.l.] — (fol. 30r)

[WAPEN]

5.2

- Wapen: in zwart een springende zilveren windhond, goud getongd en genageld en met een gouden halsband; dekkleed zilver, gevoerd van zwart; helmteken: tussen een gesloten vlucht van zwart en zilver de hond uit het schild, zittend. De gebruikte ijzergallusinkt uit het schild is grotendeels verkleurd naar bruin. Voor het dekkleed is een andere inkt gebruikt die ook bruin aandoet; hier lijkt echter geen sprake van verkleuring te zijn. Toch moet wel zwart bedoeld zijn, aangezien het schild zelf ook zwart is.
- Bijdrage van een onbekende. Wellicht gaat het om een lid van de Utrechtse familie Van Meerten, die een overeenkomstig wapen voerde. Zo liet Arnout van Meerten dit wapen aanbrengen in het album amicorum van Reinout van Brederode (1567-1633) (UB Leiden, hs. PAP 22, fol. 16).
- Literatuur: Rolland 1912, pl. 178 (wapen Van Meerten).

6 | [Walraven?] van Haeften — 1591, [s.l.] — (fol. 14r)

WRvH 1591
Sans vous ne puis
Haeften

6.1

WRvH 1591.
Ik kan niet zonder u.
Haeften.

6.2

- Wapen: in rood drie palen van vair en in een gouden (gedamasceerd) schildhoofd een zwarte barensteel met drie hangers; dekkleed zwart, gevoerd van goud; helmteken: twee gebogen zwarte paardenbenen met gouden hoefijzers.
- Het gekroonde monogram is lastig te ontcijferen; Vignau leest: WRvH.
- Bijdrage van een Van Haeften, mogelijk Walraven van Haeften aan wie Buchelius op 18 februari 1591 een brief schreef. Buchelius was toen als secretaris in dienst van heer Walraven III van Brederode, die gehuwd was met Wilhelmina van Haeften. Haar neef was Walraven van Haeften (ca. 1555-1608), heer van Haaften, Hellouw en Herwijnen. Deze legde tussen 1580 en 1600 een album amicorum aan (KB Den Haag, ms. 133 M 95) en is wellicht dezelfde als de inscriptor in het album van Buchelius.
- Literatuur: *Diarium*, p. 237 (in dienst van Brederode); Dek 1959, pp. 135-136; Thomassen 1990, nr. 15 (album Van Haeften). – Eerdere edities van de bijdrage: Van Musschenbroek 1852, p. 203; Vignau 1994, p. 262.

7 | Pieter van Veen — [voor 1593, s.l.] — (fol. 37r)

[TEKENING]

Fanciull' al tempo non maritata
Si marita spesso cavalcata.

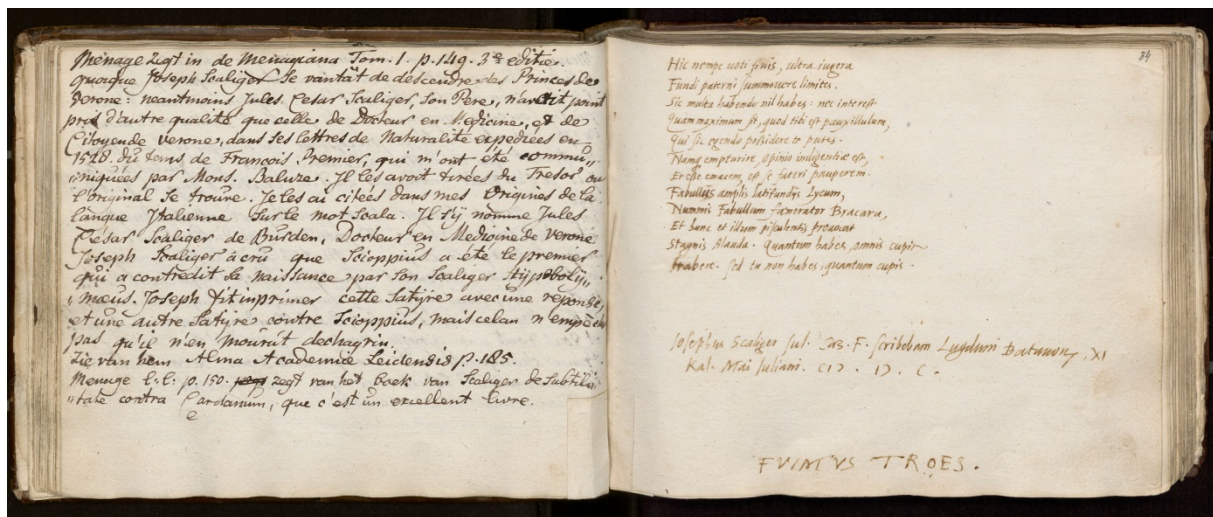
Arnoldo Buchelio,
amicitiae ergo faciebat
P. van Veen.

7.1

Een meisje dat niet op tijd getrouwd is,
trouwt vaak met al de nodige avontuurtjes achter de rug.
Pieter van Veen heeft dit uit vriendschap getekend voor Arnold van Buchell.

7.2

- *Fanciull' ... cavalcata*: Alessandro Piccolomini (1508-1579), L'Alessandro, eerste akte, tweede scene.
- Tekening: portret van een jonge vrouw en profil. Zwart en rood krijt, bruin gewassen. Niet gesigneerd (de bijdrage als geheel is wel ondertekend). Het wat stijve portret past weinig bij het studentikoze gewaagde onderschrift. Buchelius zelf schreef pikante passages in zijn *Diarium* meer dan eens in het Italiaans.
- Pieter van Veen (1563-1629) was advocaat van het Hof van Holland, pensionaris van Leiden en Den Haag en ook stadsadvocaat van Den Haag. Hij was een jongere broer van de bekende schilder Otto van Veen (Venus). Tussen 1578 en 1589 studeerde Pieter afwisselend in Leiden, Parijs en weer in Leiden. Als (amateur)schilder werd hij gewaardeerd door Van Mander. Zijn bekendste werk is *De spijziging der verlore Leidenaren* op 3 oktober 1574 (Museum de Lakenhal, Leiden). Van Veen schreef in 1586 een bijdrage in het Berlijnse album van Buchelius, die in het Leidse album zal van een jaar of vijf later zijn. Buchelius schreef in 1600 en 1601 enkele brieven aan hem.
- Literatuur: *NNBW* 6, kk. 1297-1298; Fölting 1985, p. 93; Vogels 2002, pp. 109-110. – Eerdere editie van de bijdrage: Vignau 1994, tekst pp. 248-250, afb. 6.

8 | Josephus Justus Scaliger — 21 april 1600, Leiden — (fol. 34r)

Hic nempe voti finis, ultra iugera
 Fundi paterni summoveare limites.
 Sic multa habendo nil habes, nec interest,
 Quam maximum sit, quod tibi est paucillulum,
 Qui sic egendo possidere te putes.
 Namque empturire, opinio indigentiae est,
 Et esse emacem, est se fateri pauperem.
 Fabullus amplis latifundiis Lycum,
 Nummis Fabullum foenerator Bracara,
 Et hunc et illum pisculentis provocat
 Stagnis Alauda. Quantum habes, omnis cupit
 Habere. Sed tu non habes, quantum cupis.

Josephus Scaliger, Julii Caesaris filius, scribebam Lugduni Batavorum, XI kal.
 Mai, Juliani, MDC.

Fuimus Troes.

8.1

Dit is immers het einde van de wens, de grenzen van de vaderlijke grond meer dan een morgen opschuiven. Zo heb je niets, door veel te hebben. Het doet er niet toe, hoe buitengewoon groot iets is, wat voor jou maar een klein beetje is, als jij denkt, dat jij iets bezit door er zo naar te verlangen.

Werkelijk, de mening over gretig verlangen te kopen is het gezichtspunt van de armoede, en koopziek zijn is bekennen dat je arm bent. Fabullus lokt Lycus met uitgestrekte lappen grond, de woekeraar Bracara lokt Fabullus met geldstukken, en Alauda lokt zowel de een als de ander met visrijke vijvers. Zoveel als jij hebt, wil iedereen ook hebben, maar jij hebt niet zoveel als je wilt hebben.

Ik Josephus Scaliger, zoon van Julius Caesar Scaliger, schreef dit in Leiden, op 21 april 1600.

Het is gedaan met ons Trojanen.

8.2

- Dit gedicht is in 1607 door Daniel Heinsius uitgegeven in zijn editie van Scaligers *Iambi gnomici*, p. 26.
- *Fabullus*: Een vriend van Catullus, hij komt in zijn gedichten voor.
- *Fuimus Troes*: Vergilius, Aeneis, 2, 325.
- Josephus Justus Scaliger (1540-1609), een beroemde filoloog, werd in 1593 in Leiden de opvolger van Justus Lipsius. Hij schreef veel gelegenheidsgedichten en geestige epigrammen, maar weinig originele lyrische poëzie. Belangrijk waren vooral zijn tekstedities. Buchelius kende hem goed, en bezocht hem o.a. met Vorstius in juni 1599.
- Op fol. 32v-33v zijn door de latere bezitter Petrus van Musschenbroek uitgebreide aantekeningen (afkomstig uit *Menagiana, ou Bon mots, rencontres agréables, pensées judicieuses, et observations curieuses* (1694) van Gilles Ménage) opgenomen over Scaliger.
- Literatuur: *NNBW* 5, kk. 660-667. – Eerdere edities van de bijdrage: Heinsius 1607, p. 26; Van Musschenbroek 1852, p. 205; Vignau 1994, p. 265, noot 24 (zij beschouwt de bijdrage op fol. 32v absusievelijk als eveneens behorend tot die van Scaliger).

9 | Lambertus Snoey — 1607, [s.l.] — (fol. 21r)

[WAPEN]

Solius virtutis flos perpetuus
Lambertus Snoey
1607

9.1

Alleen de deugd bloeit eeuwig.
Lambertus Snoey.
1607.

9.2

- *Solius ... perpetuus*: De spreuk lijkt geen klassiek citaat te zijn. Hij wordt vaker aangetroffen, onder meer in de bijdrage uit 1611 van Catharinus Dulcis (1540-1626), hoogleraar te Marburg, aan het album van de Moravische edelman Bernard Diviš Petřvaldský.
- Wapen: in zilver (gedamasceerd) drie zwarte rozen, goud gepunt en geknopt; dekkleed zwart, gevoerd van zilver; helmteken: een pluim van zwart en zilver. Naast het wapen zijn nog vier kleine wapenschildjes aangebracht, die blanco zijn gelaten.
- Lambert Snoey (Snoy, Sonoy) (ca. 1565-1646) was de tweede zoon van Joost Snoy, en de Utrechtse Elizabeth van der Haer. De roemruchte admiraal Dirk Sonoy was een broer van Joost. Lambert woonde een deel van zijn leven in Utrecht, waar hij kanunnik was. Hij was geïnteresseerd in geschiedenis en werkte samen met de Antwerpse prior en historicus Christoffel Butkens, die door Buchelius verfoeid werd. Buchelius schreef Snoey in 1639 een brief. Hij stierf in de Burcht te Mechelen, waar zijn broer Philips burgemeester was.
- Literatuur: *Diarium*, p. lxxi; Van der Aa 17-2, pp. 852-857; Frimlová 1991, p. 144; Langereis 2001, p. 187 – Eerdere edities van de bijdrage: Van Musschenbroek 1852, p. 203; Vignau 1994, p. 263.

10 | Paulus Moreelse — 1611, [Utrecht] — (fol. 83r)

[TEKENING]

10.2

- Tekening: de sater en de boer. Pen en bruine inkt, bruin gewassen, over zwart krijt. Gesigneerd: Paũ. Moreelse : Anº. 1611. De tekening is gebaseerd op de vaak uitgebeelde fabel van Esopus. De sater schrikt, als hij ziet dat de boer met zijn adem zowel zijn handen warm blaast als de soep laat afkoelen.
- Paulus Moreelse (1571-1638) was een vooraanstaande Utrechtse kunstenaar, die in 1610 de portretten van Buchelius en zijn vrouw schilderde. In 1611 was Moreelse medeoprichter en deken van het St. Lucasgilde en in 1618 werd hij lid van de vroedschap. In 1625 werd Buchelius benoemd tot voogd van de kinderen van Moreelse. Het portret was de specialiteit van Moreelse, daarnaast werkte hij ook als architect. Deze tekening is niet het genre waarin hij uitblonk, maar het is wel een vlot getekende, grappige situatie.
- Literatuur: *NNBW* 10, kk. 650-651; Domela Nieuwenhuis 2001, nr. 150; Veldman 2001, p. 178 (voogd kinderen Moreelse). – Eerdere editie van de bijdrage: Vignau 1994, tekst pp. 252-253, afb. 8.

11 | Adam Willaerts — [na 1611, s.l.] — (fol. 94v-95r)

[TEKENING]

11.2

- Tekening: zeeslag tussen een Spaanse galei en een Hollandse driemaster. Pen en bruine inkt, bruin en blauw gewassen. Gesigneerd: AD Willars. Volgens Vignau voert de galei de vlag van de Spaanse Habsburgers met het Bourgondische andreaskruis, en het andere schip de prinsenvlag en de vlag met de Nederlandse leeuw. Vanaf de voorsteven wordt geschoten, op de achtergrond naderen andere schepen.
- Adam Willaerts (1577-1664), afkomstig uit een Antwerpse familie, woonde en werkte sinds circa 1602 als schilder in Utrecht. In 1611 was hij met Moreelse oprichter van het St. Lucasgilde, waarvan hij meermalen deken was. Hij legde zich toe op het schilderen van stads-, zee- en strandgezichten.
- Literatuur: *NNBW* 10, 1208-1209. – Eerdere edities van de bijdrage: Vignau 1994, tekst p. 253-254, afb. 9; Thomassen 1990, afb. 25.

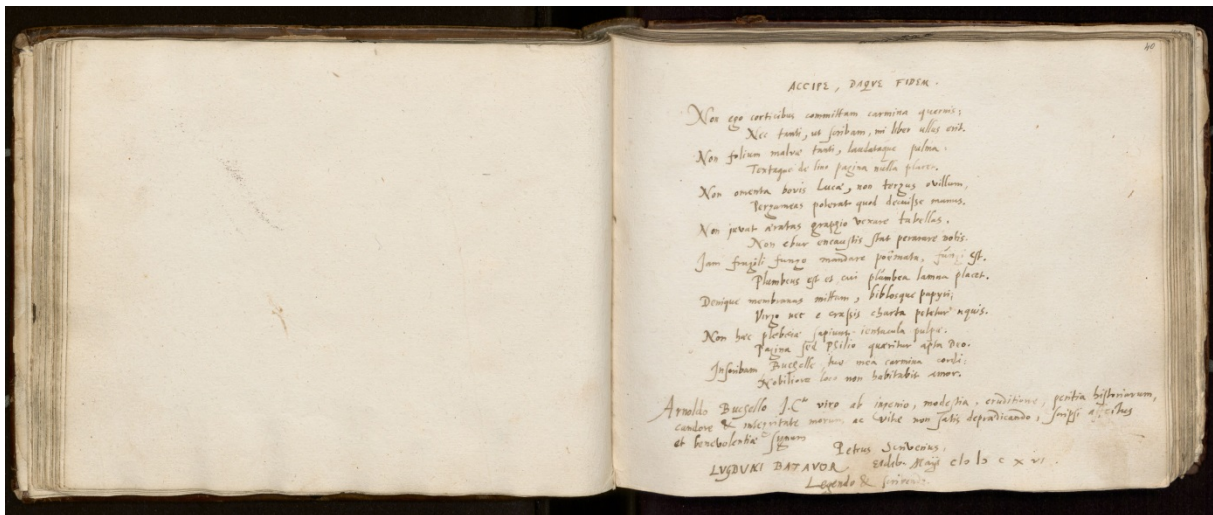

12 | Crispijn de Passe — [na 1612?, s.l.] — (fol. 53r)

[TEKENING]

12.2

- Tekening: De Heilige Familie. Pen en bruine en zwarte inkt. Gesigneerd: Crispin de pas fecit. Deze tekening lijkt zo op een gravure, dat iemand er later ‘dit is getekent’ bij geschreven heeft. De kunstenaar inspireerde zich op gravures van Hendrick Goltzius, terwijl deze tekening mogelijk weer als voorbeeld diende voor een houtsnede van Abraham Bloemaert.
- Crispijn (van) de Passe de Oude (1564-1637) werd in Arnemuiden geboren en werkte aanvankelijk in Antwerpen, vervolgens van 1589 tot 1610 in Keulen, waar Buchelius in 1599 gravures en tekeningen van hem kocht. In 1612 kwam De Passe naar Utrecht, waar de twee veel contact met elkaar hadden. Buchelius vervaardigde gedichten bij prenten van De Passe en in 1614 graveerde De Passe Buchelius’ portret, naar het geschilderde portret door Moreelse (vgl. bijdrage nr. 10, fol. 83r). Buchelius was er kennelijk tevreden over, want hij plakte een exemplaar van deze gravure in zijn andere, Berlijnse album amicorum. In zijn *Vitae eruditorum Belgicorum ordine alphabetico* (UB Utrecht, ms. 838) nam Buchelius een korte biografie van zijn vriend op. Het is de oudste levensbeschrijving van De Passe.
- Literatuur: Veldman, 2001, pp. 19, 47-50, 178-188. – Eerdere editie van de bijdrage: Vignau 1994, tekst pp. 250-252, afb. 7.

13 | Petrus Scriverius — 15 mei 1616, Leiden — (fol. 40r)

Accipe, daque fidem.

Non ego corticibus committam carmina quernis;

Nec tanti, ut scribam, mi liber ullus erit.

Non folium malvae tanti, laudataque palma:

Textaque de lino pagina nulla placet.

Non omenta bovis Lucae, non tergus ovillum,

Pergameas poterat quod decuisse manus.

Non iuvat aeratas graphio vexare tabellas,

Non ebur encaustis stat perarare notis.

Iam fragili fungo mandare poemata, fungi est.

Plumbeus est et cui plumbea lamna placet.

Denique membranas mittam, biblosque papyri;

Virgo nec e crassis charta petetur aquis.

Non haec plebaeiae sapiunt ientacula pulpa.

Pagina sed Philio quaeritur apta Deo.

Inscribam, Buchelle, tuo mea carmina cordi:

Nobiliore loco non habitabit amor.

Arnoldo Buchello, iuris consultissimo, viro ab ingenio, modestia, eruditione, peritia historiarum, candore et integritate morum ac vitae non satis depraedicando, scripsi affectus et benevolentiae signum.

Petrus Scriverius, Lugduni Batavorum, eidibus maii MDC XVI.

Legendo et scribendo.

13.1

Ontvang en geef vertrouwen.

Ik schrijf mijn verzen niet op eikenschors, geen enkel boek is me zoveel waard, dat ik het zou beschrijven, geen malveblad, geen hooggeprezen palm doet me zoveel, en ook geen geweven stuk linnen bevalt me.

Geen huid van het rund van Lucas, geen schapenvel, wat voor de handen in Pergamon (als perkament) gepast was.

Ik heb geen zin om koperen platen te mishandelen met een burijn, en ivoor is er niet om er met een hete pen letters in te krassen.

Aan een zachte beroete lont verzen toevertrouwen, is iets voor een domoor. Wie voor loden platen kiest, is zelf van lood.

Ook kalfsvlees leg ik terzijde, net als papyrus, en naar het maagdelijk papier, uit vezelrijk water gehaald, steek ik geen hand uit.

Dat vieze pulp is niet om te eten, ik verlang een blaadje, passend voor de god van de vriendschap,

Ik zal dus mijn verzen schrijven in jouw hart, Buchell, want er is geen edeler plaats voor mijn genegenheid om in te wonen.

Voor Arnold van Buchell, advocaat, die niet genoeg te prijzen valt om zijn karakter, bescheidenheid, belezenheid, kennis van de geschiedenis, oprechtheid en morele integriteit, heb ik dit als bewijs van mijn genegenheid geschreven.

Petrus Scriverius, Leiden, 15 mei 1616.

Lezend en schrijvend.

13.2

- *Accipe, daque fidem*: Vergilius, *Aeneis*, 8, 150 (naar Ennius, *Annales* 1, 32).
- *Legendo et scribendo*: het motto van Scriverius.
- Petrus Scriverius (Pieter Schrijver) (1576-1660) was historicus en had in 1593 in Leiden gestudeerd. Buchellius, die van 1610 tot 1640 met hem correspondeerde, had veel waardering voor hem. Hij schreef op 15 juni 1615 een bijdrage voor het album amicorum van Scriverius (KB Den Haag, ms. 133 M 5, fol. 145r.). Scriverius bezorgde ook uitgaven van poëzie van Scaliger en Heinsius, die beiden als inscriptor in dit album vertegenwoordigd zijn.
- Literatuur: Van der Aa 17-1, pp. 583-591; *Diarium*, p. lxx; Langereis 2001, p. 129. – Eerdere edities van de bijdrage: Hofmann Peerlkamp

1822, p. 367 ; Van Musschenbroek 1852, pp. 205-206; (deels) Vignau
1994, p. 263.

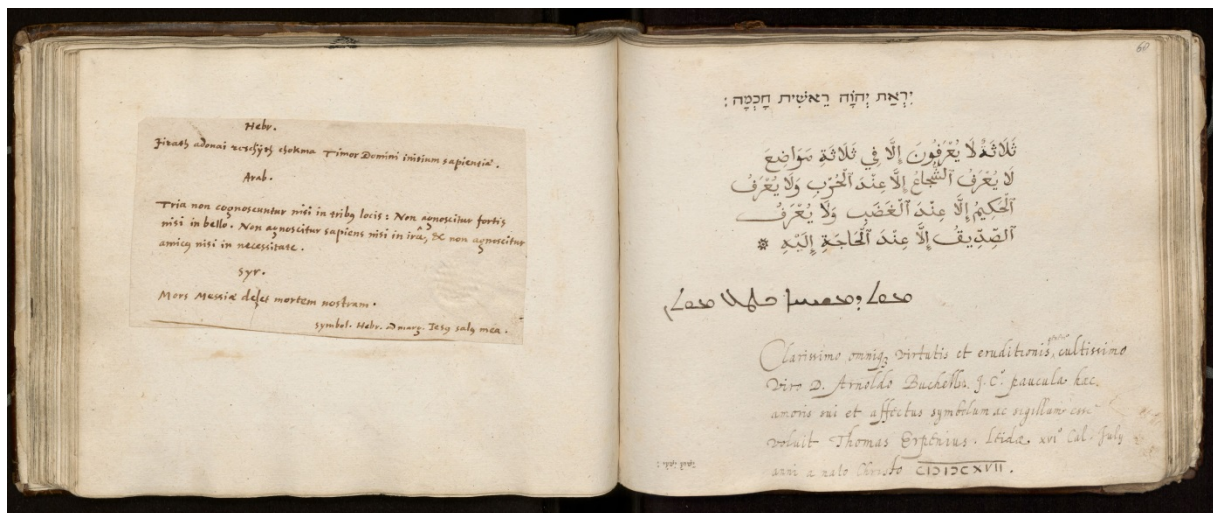

14 | Coenraet van Schilperoort — [ca. 1616?, s.l.] — (fol. 103r)

[TEKENING]

14.2

- Tekening: een berglandschap. Pen en bruine inkt. Gesigneerd: CR.v.s. (vroeger abusievelijk toegeschreven aan Christoph van Sichem). Rechts ligt een burcht op een rots, met op de voorgrond een berghelling met bomen begroeid. Links ligt een breed dal met huizen, en op de achtergrond de bergachtige overkant. Het geheel in de maniëristische stijl van de late 16e eeuw.
- Coenraet van Schilperoort (1577-1636) was een Leidse landschap- en genreschilder. Zijn vader Adriaen Coenen van Schilperoort, samensteller van het zgn. Visboek, onderhield contacten met geleerden als Hadrianus Junius, Petrejus Tiara en Rembertus Dodonaeus. Coenraet was een leerling van Isaac Nicolai van Swanenburgh en werd later zelf enige tijd de leermeester van de jeugdige Jan van Goyen. In 1610 was Van Schilperoort één van de indieners van een petitie waarin het Leidse stadsbestuur werd verzocht een schildersgilde op te richten; dat verzoek werd echter niet ingewilligd. Op enig moment, onduidelijk is wanneer precies (mogelijk in 1615-1616), moet hij een reis door Frans-Zwitsers gebied gemaakt hebben, getuige de signatuur 'Coenraet Schilperoort fecit in Geneveroy' op een tekening in het Ferdinandeum te Innsbruck. De tekening in het album van Buchelius doet wat compositie betreft heel sterk aan deze tekening denken.
- Literatuur: Egmond en Mason 1995, pp. 36-58. – Eerdere editie van de bijdrage: Vignau 1994, tekst p. 257, afb.11.

15 | Thomas Erpenius — 16 juni 1617, Leiden — (fol. 68r)

יִרְאֵת יְהוָה רִאשִׁית חֻכְמָה:

ثلاثة لا يعرفون الا في ثلاثة مواضع

لا يعرف الشجاع الا عند الحرب ولا يعرف

الحكيم الا عند الغضب ولا يعرف

الصديق الا عند الحاجة اليه

محمّد ومحمّد بن حله محمّد

Clarissimo omnique virtutis et eruditionis genere cultissimo viro, domino Arnolde Buchellio, iurisconsulto, paucula haec amoris sui et affectus symbolum ac sigillum esse, voluit Thomas Erpenius, Leidae, XVIo cal. Julii anni a nato Christo MDC XVII.

יִשׁוּעַ יִשְׁעִי:

15.1

De vrees des Heren is het begin der wijsheid.

Drie dingen worden slechts herkend in drie situaties:

De moedige herkent men slechts in de oorlog,

De wijze herkent men slechts bij woede,

en de vriend herkent men slechts als men hem nodig heeft.

De dood van de Messias heeft onze dood ongedaan gemaakt.

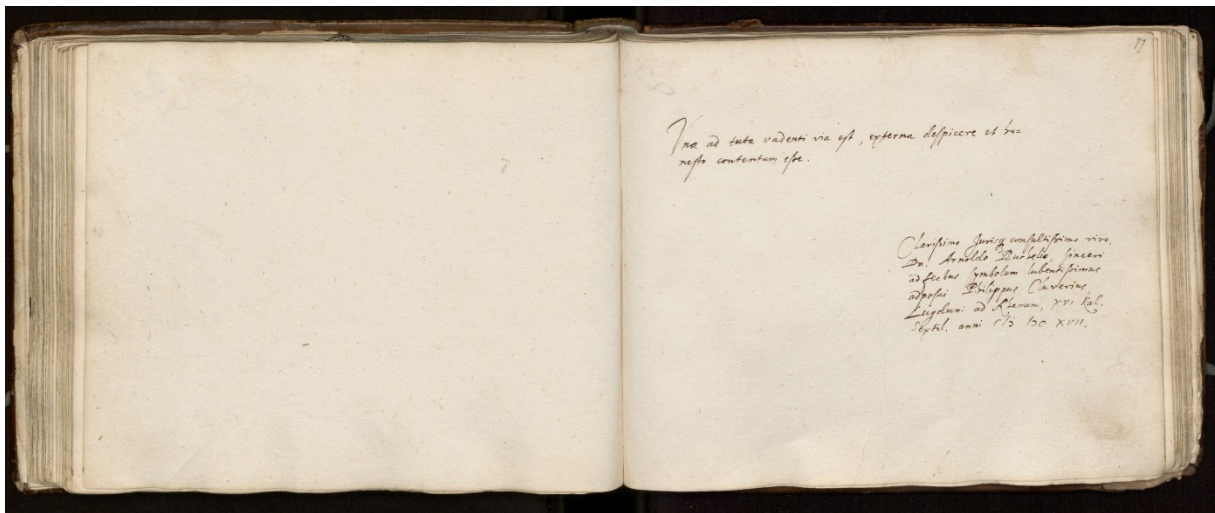
Voor de roemrijke en in elke vorm van deugd en geleerdheid zeer ontwikkelde heer Arnold van Buchell, advocaat, heeft Thomas Erpenius deze geringe bijdrage bedoeld als bewijs en teken van zijn genegenheid en vriendschap voor hem. Leiden, 16 juni 1617.

Jezus is mijn redding.

15.2

- Hebreeuws: Dit lijkt een citaat van Psalm 111: 10, maar de woordvolgorde is omgedraaid. In de Hebreeuwse Bijbel vinden we de zinsnede *reshit chokma yir'at Adonay*, 'het begin van de wijsheid is de vrees des Heren'. De Latijnse vertaling die erbij staat, heeft de volgorde van Psalm 111: 10 *initium sapientiae timor Domini*.
- Arabisch: afkomstig uit de spreekwoordenverzameling die Erpenius in 1615 zelf gedrukt en uitgegeven heeft in zijn *Locmani sapientis Fabulae et selecta quaedam arabum adagia* (p. 64, nr. 50).
- Syrisch: Hier is één van de centrale geloofswaarheden van het Christendom verwoord, al betreft het geen letterlijk citaat uit de Bijbel. In 2 Timoteüs 1: 10 zegt Paulus iets dergelijks: *[Iesus Christus] qui destruxit quidem mortem*. In de Syrische bijbel luidt dit: ܝܫܘܥ ܡܫܝܗܐ ܕܒܬܬܐܠ ܠܡܡܬܐ (yešu' mšīhā, d-baṭṭel l-mawtā), 'Jezus Christus, die de dood vernietigd heeft'. Vergelijk ook de pefatie uit de Paasliturgie: *ipse enim verus est Agnus [...] qui mortem nostram moriendo destruxit*. Het gebruikte schrift is van het West-Syrische soort, *Serto* geheten, dat wordt gebruikt in de Syrisch-Orthodoxe kerk (de aanhangers waarvan ook wel worden aangeduid met de term 'Jacobieten'). De schrijfwijze van het citaat is niet authentiek, maar duidelijk afkomstig van een westerling die het (druk)schrift imiteert. De tekst bevat bovendien een grammaticale fout. Om correct te zijn hadden de eerste twee woorden ofwel ܡܠܬܐ ܡܫܝܗܐ (*mōt mšīhā*), ofwel ܡܡܬܐ ܕܡܫܝܗܐ (*mawtā da-mšīhā*) moeten luiden; de tweede optie is idiomatischer.

- Hebreeuws: De tekst komt in deze Christelijke vorm uiteraard niet voor in het Oude Testament. De formulering lijkt geïnspireerd op Psalm 27: 1 *Adonay 'ori w-yish'i*, 'de Heer is mijn licht en mijn redding'. Bij het woord *yish'i* 'mijn redding' ontbreekt hier een leesteken, dat de vocaalloosheid van de letter *sh* zou moeten aangeven.
- Thomas Erpenius (van Erpe) (1584-1624) was een Nederlands filoloog en oriëntalist. Hij studeerde bij Scaliger, maar leerde vooral veel tijdens zijn reizen, onder andere in Parijs en Venetië, Oosterse talen in de praktijk. Sinds 1613 was hij hoogleraar Arabisch aan de universiteit van Leiden. Hij was tevens actief als drukker, waartoe hij een drukpers liet plaatsen in zijn eigen huis. De Arabische lettertypes waren afkomstig van Franciscus Raphelengius. Hij drukte onder meer zijn eigen *Grammatica Arabica* (1613), dat vaak herdrukt werd en de Europese Arabistiek tot in de negentiende eeuw gedomineerd heeft, en de verzameling spreekwoorden en fabels waaruit hij in deze bijdrage citeert.
- Op fol. 67v is een strookje papier bevestigd waarop in 17e-eeuwse hand de Latijnse vertaling staat genoteerd van de Hebreeuwse, Arabische en Syrische teksten uit de bijdrage van Erpenius. De hand is dezelfde als die op een soortgelijk briefje op fol. 56v met vertalingen horend bij de bijdrage van Adolf Vorstius.
- Literatuur: *NNBW* 8, kk. 495-496; Vrolijk 2010. – Eerdere edities van de bijdrage: Van Musschenbroek 1852, p. 207; Vignau 1994, p. 263.

16 | Philips Cluverius — 17 juli 1617, Leiden — (fol. 77r)

Una ad tuta vadenti via est, externa despiciere et honesto contentum esse.

Clarissimo iurisque consultissimo viro,
domino Arnoldo Buchelio, sinceri
adfectus symbolum lubentissimus
adposui Philippus Cluverius.
Lugduni ad Rhenum, XVI kal.
sextil., anni MDC XVII.

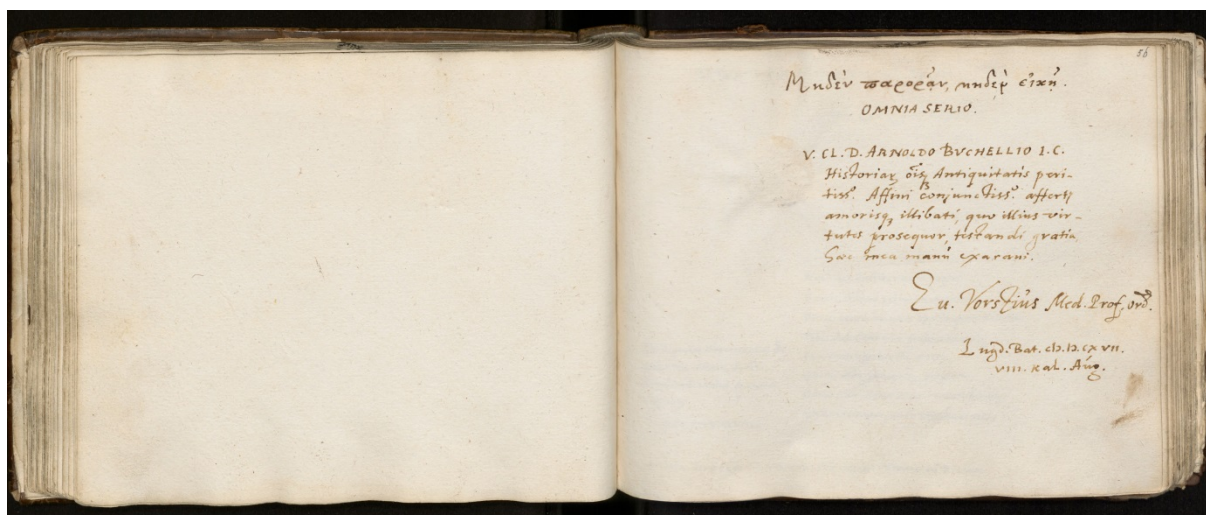
16.1

Er is maar één weg die naar het heil leidt: minacht het uiterlijke en wees tevreden met het eerzame.

Voor de roemrijke advocaat Arnold van Buchell heb ik, Philips Cluverius, dit blijk van oprechte genegenheid zeer gaarne geschreven. Leiden, 17 juli 1617.

16.2

- *Una ... esse*: Seneca, *Epistulae morales ad Lucilium*, 74.
- Philips Cluverius (Clüver) (1580-1623) studeerde geografie bij Scaliger, reisde te voet door Europa, en was sinds 1616 in Leiden als ‘geographus academiae’ werkzaam. Zijn eerste boek over de benedenloop van de Rijn in Romeinse tijden (1611) interesseerde Buchelius bijzonder. Zijn vroege dood betekende een groot verlies voor Leiden.
- Literatuur: *NNBW* 10, kk. 180-182. – Eerdere edities van de bijdrage: Van Musschenbroek 1852, p. 208; Vignau 1994, p. 263.

17 | Everardus Vorstius — 25 juli 1617, Leiden — (fol. 56r)

Μηδὲν παρορᾶν, μηδὲν εἰκῆ.

Omnia serio.

Viro clarissimo, domino Arnoldo Buchellio, iurisconsultissimo, historiae omnisque antiquitatis peritissimo, affini coniunctissimo, affectus amorisque illibati, quo illius virtutis prosequor, testandi gratia, haec mea manu exaravi,

Everardus Vorstius, medicinae professor ordinarius.

Lugduni Batavorum MDC XVII,
VIII kal. augusti.

17.1

Niets negeren, niets zomaar.

Alles met ernst.

Voor de roemrijke heer Arnold van Buchell, advocaat, zeer bedreven kenner van geschiedenis en oudheid, mijn zwager die me zeer na aan het hart ligt, heb ik ter

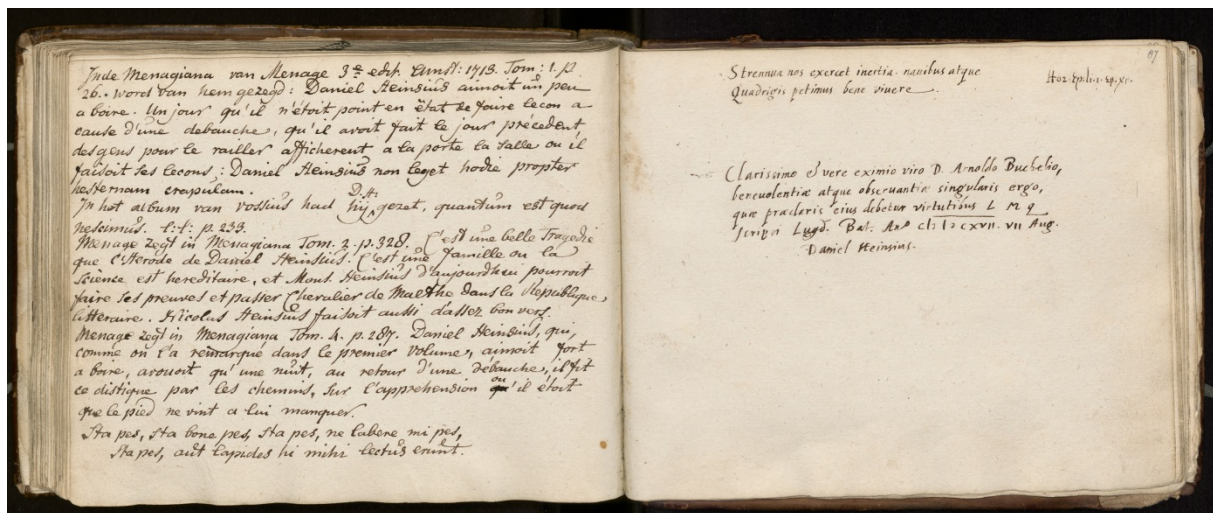
getuigenis van mijn genegenheid en onverminderde liefde, waarin ik zijn deugd navolg, dit eigenhandig geschreven.

Everardus Vorstius, gewoon hoogleraar medicijnen.

Leiden, 25 juli 1617.

17.2

- *Μηδὲν ... εἰκῆ*: De spreuk wordt toegeschreven aan Hippocrates, maar lijkt niet in zijn overgeleverde werk aangetroffen te worden. Bij Galenus echter - in wiens werk veel Hippocratische wijsheid voortleeft - vindt men enige varianten. Zo komt de enigszins afwijkende vorm *Μηδὲν εἰκῆ*, *μηδὲν ὑπαρορᾶν* voor in diens *In Hippocratis librum VI epidemiarum commentarii VI*, en de uitdrukking *Μηδὲν παρορᾶν*, zonder het tweede gedeelte, in zijn *De theriaca ad Pisonem*. Vgl. ook de rede van de historicus en filoloog Michael Piccart (1574-1620): *Orationum academicarum triga: [...] III. de usu politico dicti Hippocratei: meden eike meden paroran* (Neurenberg 1610).
- Aelius Everardus Vorstius (1565-1624) was getrouwd met de zuster van Buchelius' vrouw Claesje, Geertruid van Voorst, en was arts in Delft. In 1598 werd hij in Leiden hoogleraar in de filosofie, en in 1599 in de medicijnen. Hij was bevriend met Scaliger, Cluverius en Heinsius, en hij introduceerde Buchelius bij hen. Deze bezocht hem regelmatig, en zij correspondeerden met elkaar tussen 1597 en 1604. In 1621 werd Everardus een van de directeurs van de WIC.
- Literatuur: *NNBW* 4, kk. 1411-1412. – Eerdere edities van de bijdrage: Van Musschenbroek 1852, p. 206; Vignau 1994, p. 265.

18 | Daniel Heinsius — 7 augustus 1617, Leiden — (fol. 87r)

Strenua nos exercet inertia, navibus atque
 Quadrigis petimus bene vivere.
 Horatius, Epistularum liber I, ep. XI.

Clarissimo et vere eximio viro, domino Arnoldo Buchelio,
 Benevolentiae atque observantiae singularis ergo,
 Quae praeclaris eius debetur virtutibus, libens meritoque
 scripsi. Lugduni Batavorum, anno MDC XVII, VII augusti.

Daniel Heinsius.

18.1

Druk met nietsdoen zoeken we rusteloos varend en rijdend naar een makkelijk leventje. Horatius, Brieven, boek I, brief XI.

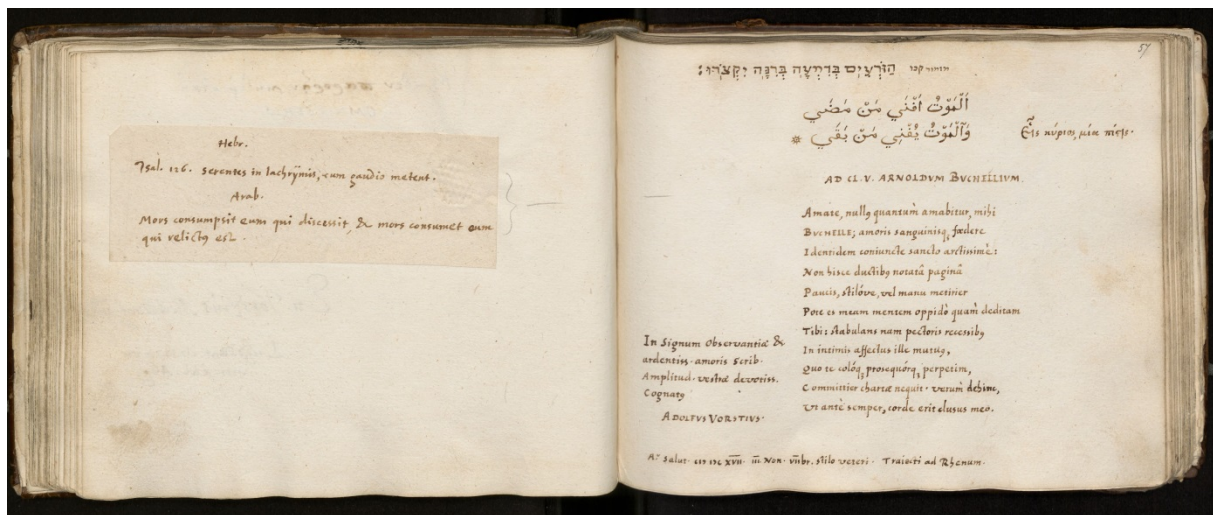
Aan de beroemde en voortreffelijke heer Arnold van Buchell,
 Voor zijn welwillendheid en bijzondere attentheid, die te danken is aan grote deugden, heb ik dit graag en naar verdienste geschreven. Leiden, 7 augustus 1617.

Daniël Heinsius.

18.2

- *Strenua ... vivere*: Horatius, *Epistolae*, 1, 11, 28-29.

- *Strennua*: gebruikelijker is *strenua*; Heinsius hanteerde de vorm *strennua* ook in zijn bijdrage van 22 oktober van dit jaar aan het album amicorum van Gysbert Aernsma (UB Hamburg, Cod. Scrin. 68, fol. 17r).
- Daniël Heinsius (1580-1655) werd in 1603 in Leiden benoemd tot buitengewoon hoogleeraar in de dichtkunst. In 1605 werd hij buitengewoon hoogleraar Grieks en in 1609 gewoon hoogleraar Grieks, eerst nog naast Vulcanius. Bovendien was hij in 1607 Merula opgevolgd als bibliothecaris van de Leidse universiteit. Heinsius was beroemd om zijn tekstedities en als dichter in het Nederlands, het Latijn en het Grieks. In zijn albumbijdragen uit de periode 1617-1621, toen in de Republiek de tegenstanden tussen remonstranten en contraremonstranten fel oplaaiden, gebruikte hij bijna uitsluitend dit citaat van Horatius. Het is wel opgevat als een veroordeling van niet alleen weifel en passiviteit in religiosis, maar ook van het compromisloos militantisme van sommige contraremonstranten, tot welke stroming Heinsius overigens zelf ook behoorde.
- Literatuur: *NNBW* 2, kk. 554-557. Becker-Cantarino 1981, pp. 151-152. – Eerdere edities van de bijdrage: Van Musschenbroek 1852, p. 208; Vignau 1994, p. 265.

19 | Adolf Vorstius — 3 september 1617, Utrecht — (fol. 57r)

מזמור קכו הזרעים בדמעה ברגה יקצרו:

الموت افنى من مضى

والموت يفنى من بقى

Εἰς κύριος, μία πίστις.

Ad clarissimum virum Arnoldum Buchellium

Amate, nullus quantum amabitur, mihi,
 Buchelle, amoris sanguinisque foedere
 Identidem coniuncte sancto arctissime:
 Non hisce ductibus notata pagina
 Paucis, stilove, vel manu metirier
 Pote es meam mentem oppido quam deditam
 Tibi, stabulans nam pectoris recessibus
 In intimis affectus ille mutuus,
 Quo te coloque, prosequorque, perpetim,
 Committier chartae nequit, verum dehinc,
 Ut ante semper, corde erit clusus meo.

In signum observantiae et
 ardentissimi amoris scribam.

Amplitudini vestrae devotissimus
cognatus,
Adolfus Vorstius.

Anno Salutis MDC XVII, III non. VIIbris, stilo veteri, Traiecti ad Rhenum.

19.1

Zij die zaaien met een traan, zullen in gejuich oogsten.

De dood heeft vernietigd wie heengegaan is,
En de dood zal vernietigen wie overgebleven is.

Eén Heer, één geloof.

Aan de beroemde Arnold van Buchell.

Mijn beminde Buchell, niemand die ik zo beminnen zal, door een band van liefde en verwantschap zeer nauw met mij verbonden. Niet door deze bladzijde, beschreven met deze weinige letters, die ik of door de pen of mijn hand trek, kun je mijn geest die geheel aan jou toegewijd is, meten. Want deze wederzijdse genegenheid die in de binnenste hoeken van mijn hart woont, en waarmee ik je voor altijd vereer en navolg, kan niet aan het papier toevertrouwd worden. Werkelijk, nu en straks, net als hiervoor, zal deze in mijn hart geborgen zijn.

Als teken van mijn toewijding en vurige liefde schrijf ik dit voor Uwe Hoogheid, Uw toegewijde neef Adolf Vorstius.

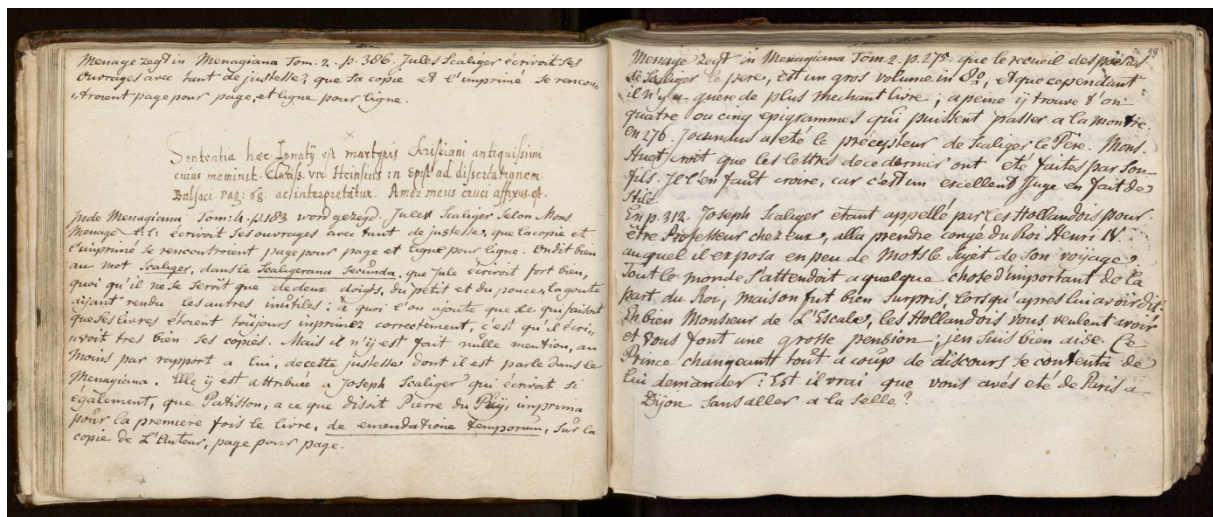
Utrecht, 3 september 1617, oude stijl.

19.2

- Hebreeuws: het geciteerde Bijbelvers is Psalm 126: 5. De schrijver heeft bij alle woorden een verticaal streepje toegevoegd teneinde de klemtoon ervan aan te geven. Alleen bij het laatste woord komt dit overeen met de traditionele Masoretische Hebreeuwse Bijbeltekst.
- Arabisch: deze spreuk is afkomstig uit de door Erpenius in 1614 bezorgde spreekwoordenverzameling *Proverbia Arabica* (Centuria II.16).
- *Εἷς ... πίστις*: Efeziërs 4: 5. Het volledige vers luidt overigens: ‘Eén Heer, één geloof, één doop’.
- Adolphus Vorstius (1597-1663) was een neef van Buchellius. Hij studeerde in Leiden en in het buitenland, waarna hij in 1622 in Padua promoveerde.

Hij volgde in 1624 zijn vader Everardus op als hoogleraar in de medicijnen. Buchelius schreef hem een aantal brieven tussen 1628 en 1639.

- Op fol. 56v is een strookje papier bevestigd waarop in 17e-eeuwse hand de Latijnse vertaling staat genoteerd van de Hebreeuwse en Arabische teksten uit de bijdrage van Vorstius. De hand is dezelfde als die op een soortgelijk briefje op fol. 67v met vertalingen horend bij de bijdrage van Erpenius.
- Literatuur: Van der Aa 19, pp. 369-371; Vrolijk 2010. – Eerdere edities van de bijdrage: Van Musschenbroek 1852, pp. 206-207; Vignau 1994, p. 266.

20 | N.N. — [1636 of later, s.l.] — (fol. 32v)

Sententia haec Ignatii est martyris christiani antiquissimi,
cuius meminit clarissimus vir Heinsius in epistula ad dissertationem
Balsaci, pag. 68, ac interpretatur: Amor meus cruci affixus est.

20.1

Deze uitspraak is van Ignatius, een zeer vroege christelijke martelaar, waarover de beroemde Heinsius schrijft in een brief over het discours van Balzac, pag. 68, en het uitlegt als 'Mijn liefde is aan het kruis genageld'.

20.2

- De bijdrage is incompleet. Er wordt verwezen naar een citaat van Ignatius, maar dat ontbreekt, evenals de naam van de contribuant. Deze zullen hebben gestaan op het thans ontbrekende blad dat tussen fol. 32 en 33 is weggescheurd.
- Het citaat van Ignatius zal hebben geluid: *ὁ ἐμὸς ἔρως ἐσταύρωται* (mijn liefde is gekruisigd) en is afkomstig uit zijn Brief aan de Romeinen 7.
- *Amor ... est*: vgl. ook het motto van Anna Maria van Schurman (1607-1678): ‘mijn liefde is gekruisigd’.
- De bijdrage dateert op zijn vroegst uit 1636, aangezien verwezen wordt naar Daniel Heinsius, *Epistola, qua Dissertationi D. Balsaci ad Heroden infanticidam respondetur* (Leiden 1636), één van de manifestaties van de bekende polemiek tussen Heinsius en Jean Louis Guez de Balzac.
- Op fol. 32v-33v heeft de latere bezitter Petrus van Musschenbroek uitgebreide aantekeningen opgenomen over Scaliger, wiens bijdrage volgt op fol. 34r.
- Literatuur: Bloemendal 2007, pp. 217-236. – Eerdere editie van de bijdrage: Vignau 1994, p. 265 (zij beschouwt deze bijdrage absussievelijk als behorend tot die van Scaliger op fol. 34r).

21 | Philibert van Tuyll van Serooskerke — 1638 [vóór 16 oktober], [s.l.] — (fol. 24v-25r)

1638

Amoris et amicitiae ergo haec mea
insignia apposui, domino domino Arnoldo Bucheldo,
iuriconsulto, ac peritia historiarum, antiquitatis,
stemmatum nobilitatis, ingenioque non satis
deprecando. Idibus octobris 1638.
Philibertus a Tuyll a Serooskerke,
Dominus Thienhovii, Capelle et Bieseling.

[WAPEN]

21.1

1638. Uit liefde en vriendschap heb ik mijn wapen aan laten brengen, heer Arnold van Buchell, advocaat, die om zijn kennis van de geschiedenis, van de oudheid, van de adellijke stambomen en inzicht nooit genoeg geprezen kan worden. 15 oktober 1638. Philibert van Tuyll van Serooskerke, heer van Tienhoven, Kapelle en Biezeling.

21.2

- *Deprecando*: lees *depraedicando* (Neolatijn), ‘te prijzen’ (vgl. de bijdrage van Scriverius, nr. 13, fol. 40r).

- Wapen: in zilver drie rode braskoppen met uithangende tong; dekkleed zilver, gevoerd van rood; helmteken: een braskop uit het schild.
- Philibert van Tuyll van Serooskerke (1580-1639), heer van Tienhoven, Maelstede, Kapelle, Biezelinghe, Schore en Vlakte, was een zoon van Philibert van Serooskerke, heer van Serooskerke (op Walcheren), Popkensburg, Moermont en Stavenisse, en Catharina Sandelijn (van Herenthout). Hij was geëngageerd in de Raad en de Admiraliteit van Zeeland. In 1606 trouwde hij met Anna van Heerjansdam (1575-1643).
- Literatuur: *NA* 45 (1952), pp. 472-473; 95 (2010), p. 409; Smallegange 1696, pp. 693-694. – Eerdere edities van de bijdrage: Van Musschenbroek 1852, p. 203; Vignau 1994, p. 263.

**22 | Reynoldus van Tuyll van Serooskerke — 16 oktober 1638,
Utrecht
— (fol. 24v)**

Eidem d.d. Arnoldo Buchelio, in aeterni amoris
Vinculum ac faedus hoc subposui anno 1638 Ultraiecti , 16 octobris,
Reynoldus a Tuyll a Serooskercke,
Stavenisse et Rijnhuysii toparcha

Vita sine litteris mors est et vivi
hominis sepulchrum. Seneca.

22.1

Voor dezelfde heer Arnold van Buchell heb ik, als eeuwige band en verbintenis
van liefde, dit eronder geschreven. Utrecht, 16 oktober 1638.

Reynoldus van Tuyll van Serooskerke, heer van Stavenisse en Rijnhuizen.

Een leven zonder letteren is de dood en het graf voor een levend mens. Seneca.

22.2

- *Vita ... sepulchrum*: Seneca, *Epistulae morales ad Lucilium*, 82, 3. De meeste edities hebben overigens *otium* in plaats van *vita*.
- Reynoldus (Reinout) van Tuyll van Serooskerke ([1610]-1652), heer van Stavenisse, Tienhoven en Rijnhuizen, was een zoon van Hendrik (van Tuyll) van Serooskerke, heer van Stavenisse, Kempenshofstede, Sint Annaland, Tienhoven en Rijnhuizen (een oudere broer van bovengenoemde Philibert) en Jacoba Oem van Wijngaerden. Hij was gedeputeerde ter Staten-Generaal, extra-ordinaris raad in het Hof van Utrecht en gedeputeerde in de Staten van Utrecht. In 1636 trouwde hij met Agnes van Reede tot Drakestein († 1692), een zuster van Gerrit van Reede (zie voor diens bijdrage nr. 23, fol. 25v-26r).
- Literatuur: NA 45 (1952), pp. 473-474; 95 (2010), pp. 409-411; Smallegange 1696, pp. 693-694. – Eerdere editie van de bijdrage: Van Musschenbroek 1852, p. 203.

**23 | Gerrit van Reede van De Vuursche — 19 oktober 1638, Utrecht
— (fol. 25v-26r)**

D.d. Arnoldo Buchelio hoc scripsi, Ultraiecti,
anno XXX8, die 19 octobris.

Eenider maect zijn hers'nen sterck,
Tot 't uutesochte wit en merck.
D'een soeck des wijt gespans haer streecken,
En doet zijn kop door iver breecken,
Daer oogh noch oor bereycken mach.
Een ander toetst sich dach op dach,
Om twedracht op en af te voeren,
En door verkeerde wet te loeren
Op eygen baet. Een ander weer,
Die geeft zijn kiel een ander keer,
En boetst de logentael'ge Griecken
Die bij de vocht met natte wiecken
Versierde, wat de naere nacht
Door dromen had in't hooft gebracht.
Maer ghij, Bucheli, die u hers'nen
Bestiert door veel te rijper vers'nen,
Let op de outheydt van den tijt,
En watter eertijts was gewijt
En ongewijdt bij 't nachlich Romen,
En stelt ons die naer recht mocht komen

Van dit of dat begrijst geslacht,
Dat d'outheydt heeft uut't hooft gebracht.

Altijt Ree.

[WAPEN]

Gerrit van Reede van de Vuers.

23.1

Voor de heer Arnold van Buchell heb ik dit gedicht geschreven, Utrecht 19 oktober 1638.

Eenieder oefent zijn hersenen
Voor het doel dat hij uitkiest.
De een zoekt de sterrenhemel af
En pijnigt zijn hersenen op iets
Dat hij met ogen noch oren kan bereiken.
Een ander piekert dag en nacht,
Hoe hij tweedracht kan zaaien,
En door het verdraaien van de wet loert hij
Op eigen winst. Een derde
Kiest weer een andere koers
En volgt de bedriegelijke Grieken na,
die in de mist met natte vleugels
uitdenken wat er in de nare nacht
in dromen bij hen opgekomen is.
Maar jij, Buchelius, die je brein
bestuurt met verstandiger ideeën,
je richt je aandacht op de oudheid
en wat er vroeger aan gewijde
en wereldse zaken waren in duister Rome,
en vertelt ons wie echt kan afstammen
van dit of dat eeuwenoud geslacht,
dat door de tijd vergeten was.

Altijd gereed.

Gerrit van Reede van de Vuers.

23.2

- *Altijd Ree*: dit motto speelt met de familienaam Van Reede, en staat hier ook voor gereedheid, of voor de rede. Hetzelfde motto, ‘Altoes Reede’, komt voor in de bijdrage van Adriaan van Reede aan het album van Janus Dousa; vgl. ook de bijdrage daaraan van diens broer Frederik: ‘Nihil sine ratione’.
- Wapen: in zilver twee hoekige zwarte dwarsbalken; dekkleed zwart, gevoerd van zilver; helmteken: een zwarte vlucht.
- Gerrit (Gerard) van Reede (ca. 1618?-1669), heer van De Vuursche en Drakestein, telg uit een oudadellijk Westfaals, later Utrechts geslacht, was een zoon van Ernst van Reede, heer van De Vuursche en Drakestein, en Elisabeth van Utenhove. Van Reede was sinds 1641 gecommitteerde raad wegens Utrecht ter Admiraliteit te Amsterdam en werd in 1642 beschreven in de Ridderschap van Utrecht. Sinds 1645 was hij stadhouder van de lenen. Hij trouwde tweemaal, in 1645 met Catharina van Teylingen (1619-1653) en in 1654 met zijn achternicht Margaretha van Reede tot Nederhorst († 1669). Gerrits zuster Agnes was gehuwd met Reinout van Tuyll van Serooskerken (zie voor diens bijdrage nr. 22, fol. 24v).
- Literatuur: *NNBW* 3, kk. 1010-1011; Heesakkers 2000, 2, pp. 296-299. – Eerdere editie van de bijdrage: Van Musschenbroek 1852, p. 204.

24 | (Van Panthaleon) van Eck — [ca. 1638?, s.l.] — (fol. 27r)

[WAPEN]

24.2

- Wapen: gedeeld van groen en rood en een zilveren verheven schuinbalk over alles heen; dekkleed zilver, gevoerd van rood; helmteken: drie struisveren, groen, zilver en rood, komende uit een gouden adelaarsbeen.
- Bijdrage van een onbekend lid van het geslacht (Van Panthaleon) van Eck.
- Literatuur: Wijnaendts van Resandt 1914; NA 82 (1992).

25 | N.N. — [s.a., s.l.] — (fol. 52r)

Iust. Hist.

Quo se fortuna, eodem favor hominum inclinat.

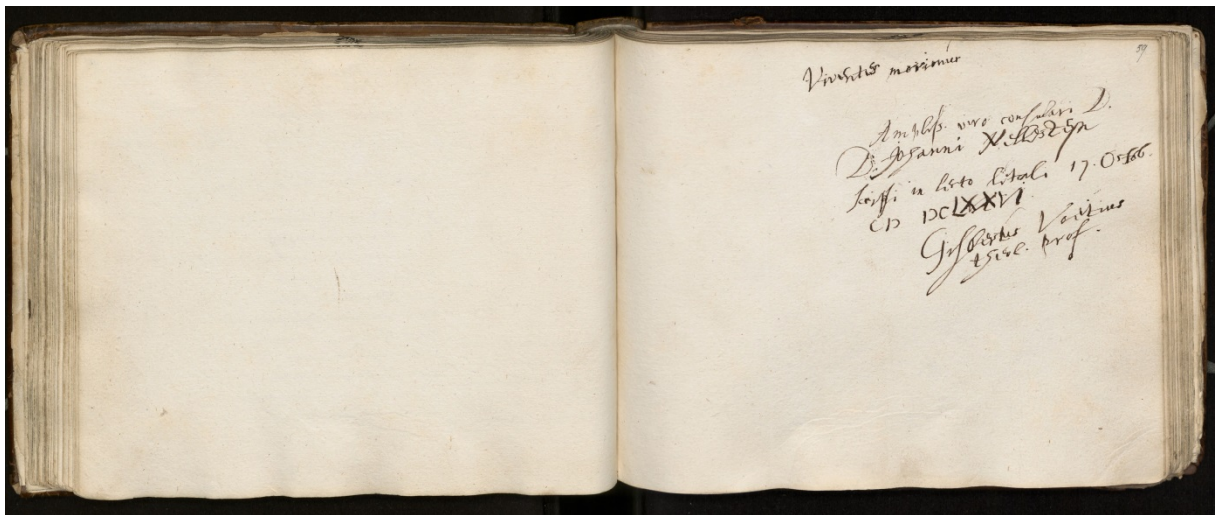
25.1

Justinus, Historiae.

Waarheen de fortuin zich keert, daarheen keert zich de gunst van de mensen.

25.2

- *Quo inclinat*: Justinus, *Historiae Philippicae*, 5.1.
- Bijdrage van een onbekende. Donker papier (ingeplakt), waarop in goud een dubbele cirkel met versiering en in het midden de tekst, eveneens in goud.
- Eerdere editie van de bijdrage: Vignau 1994, p. 263.

26 | Gisbertus Voetius [voor Johan van Nellesteyn] — 17 oktober 1676, [Utrecht] — (fol. 59r)

Viventes morimur.

Amplissimo viro consulari, d.
d. Johanni Nellesteyn,
Scripsi in lecto letali 17 octobris
MDC LXXVI,
Gisbertus Voetius,
theologiae professor.

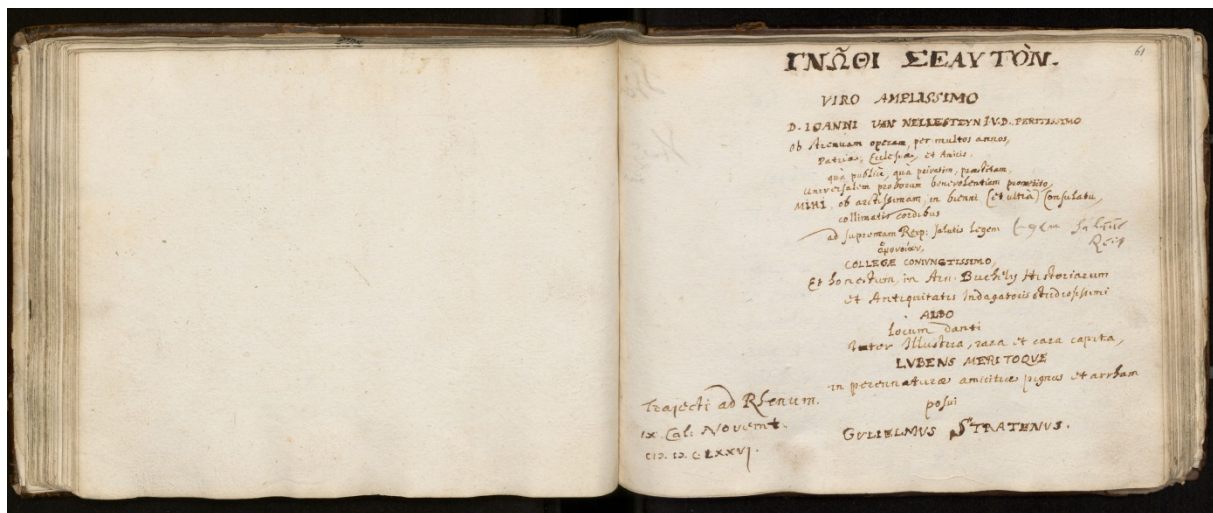
26.1

Terwijl we leven, zijn we bezig te sterven.

Voor de roemwaardige heer, de heer Johan van Nellesteyn, lid van de vroedschap, heb ik dit op mijn doodsbed op 17 oktober 1676 geschreven.
Gisbertus Voetius, professor in de theologie.

26.2

- *Viventes morimur*: Augustinus, Epistolae 94, 5.
- Gisbertus Voetius (1589-1676), was sinds 1634 hoogleraar theologie in Utrecht en sinds 1637 ook predikant. Hij was uitermate behoudend en streng in de leer, de vernieuwende filosofie van Descartes bestreed hij fel. Van Nellesteyn was een Voetiaan, en gaf hem na 1674, gesteund door Willem III, alle ruimte. Tot kort voor zijn dood, hij werd 87 jaar, bleef hij colleges geven en was hij rector. Op 1 november 1676 stierf hij, twee weken nadat hij vanuit zijn sterfbed met onvaste hand deze bijdrage aan het album op het papier had gekrabbeld.
- Literatuur: *NNBW* 7, kk. 1279-1282. – Eerdere edities van de bijdrage: Van Musschenbroek 1852, p. 201; (foutief) Vignau 1994, p. 263.

27 | Gulielmus Stratenus [voor Johan van Nellesteyn] — 24 oktober 1676, Utrecht — (fol. 61r)

Γ ν ὡθι σεαυτὸν.

Viro amplissimo D. Joanni van Nellesteyn, i.u.d. peritissimo,
Ob strenuam operam, per multos annos,
patriae, ecclesiae et amicis,
qua publice, qua privatim, praestitam,
universalem proborum benevolentiam promerito,
mihi, ob artissimam, in bienni (et ultra) consulatu,
collimatis cordibus,
ad supremam reipublicae salutis legem

ὁμονοιαν,

Collegae coniunctissimo,
et honestum in Arnoldi Buchelii, historiarum
et antiquitatis indagatoris studiosissimi
albo

locum danti,
inter illustria, rara et cara capita,
lubens meritoque
in perennaturae amicitiae pignus et arrham
posui
Gulielmus Stratenus.

Traiecti ad Rhenum,
IX cal. Novembris
MDCLXXVI.

27.1

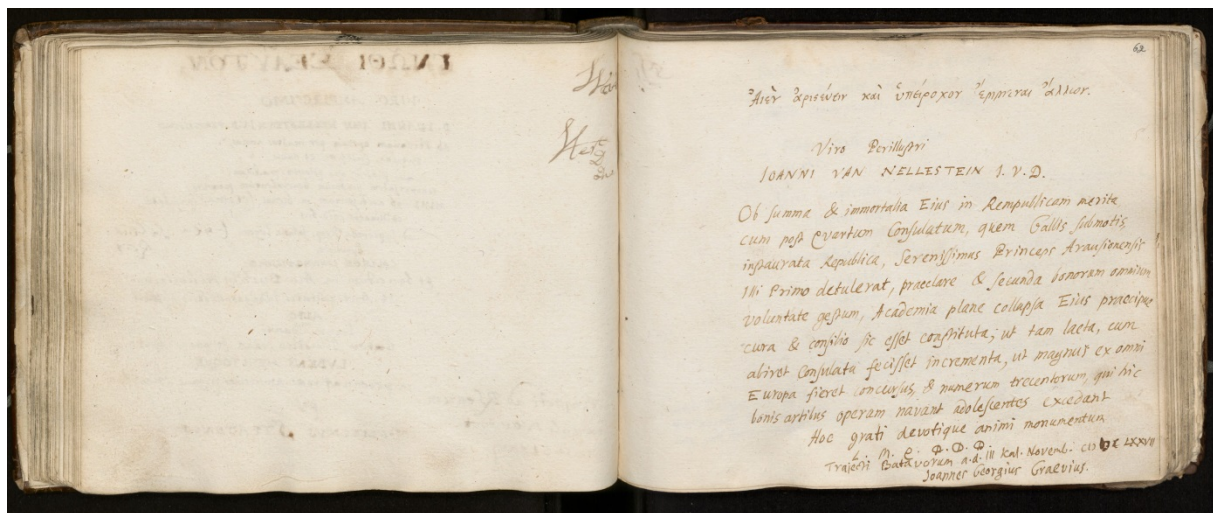
Ken uzelf.

Voor de vermaarde heer en zeer ervaren doctor in de beide rechten Johan van Nellesteyn,
Die de algemene welwillendheid der goede burgers heeft verworven vanwege de aanhoudende inspanning die hij gedurende vele jaren publiekelijk en privé heeft verleend aan het vaderland, de kerk en zijn vrienden,
En die mij, zijn naaste collega, vanwege onze hechte eensgezindheid inzake de hoogste wet van het welzijn der provincie tijdens ons eendrachtig tweejarig burgemeesterschap (en daarna), een eervolle plaats heeft gegeven in het album van Buchelius, de zeer ijverige onderzoeker van geschiedwerken en antiquiteiten, tussen de prachtige, zeldzame en geliefde bijdragen, heb ik, Gulielmus Stratenus, gaarne en terecht een onderpand en garantie van eeuwigdurende vriendschap geplaatst.

Utrecht, 24 oktober 1676.

27.2

- *Γνωθι σεαυτὸν*: zo luidde volgens de Griekse schrijver Pausanias een inscriptie in de Tempel van Apollo in Delphi. Het aforisme wordt aan verschillende auteurs toegeschreven.
- Willem van der Straten (Gulielmus Stratenus) (ca. 1593-1681) was lid van de vroedschap van Utrecht van 1674 tot 1681 en eenmaal burgemeester samen met Van Nellesteyn, van 1674 tot 1676. De 81-jarige oud-hoogleraar geneeskunde en vroegere lijfarts van Willem III werd door de prins persoonlijk tot burgemeester benoemd, om samen met Nellesteyn de weinig prinsgezinde koers van Utrecht om te buigen.
- Literatuur: Van der Aa 17-2, pp. 1038-1039. – Eerdere editie van de bijdrage: Van Musschenbroek 1852, p. 201.

**28 | Joannes Georgius Graevius [voor Johan van Nellesteyn]
— 30 oktober 1676 [1677?], Utrecht — (fol. 62r)**

Αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπεύροχον ἔμμεναι ἄλλων.

Viro perillustri

Joanni van Nellestein, iuris utriusque doctori,

Ob summa et immortalia eius in rempublicam merita,
cum post quartum consulatum, quem, Gallis submotis,
instaurata republica, serenissimus princeps Arausionensis
illi primo detulerat, praeclare et secunda bonorum omnium
voluntate gestum, academia plane collapsa eius praecipue
cura et consilio sic esset constituta, ut tam laeta, cum
abiret consulatu, fecisset incrementa, ut magnus ex omni
Europa fieret concursus, et numerum trecentorum, qui hic
bonis artibus operam navant adolescentes excedant.

Hoc grati devotique animi monumentum
lubens meritoque dono dedit, dedicavit.

Traiecti Batavorum A.D. III kal. novembris MDC LXXVII,
Joannes Georgius Graevius.

28.1

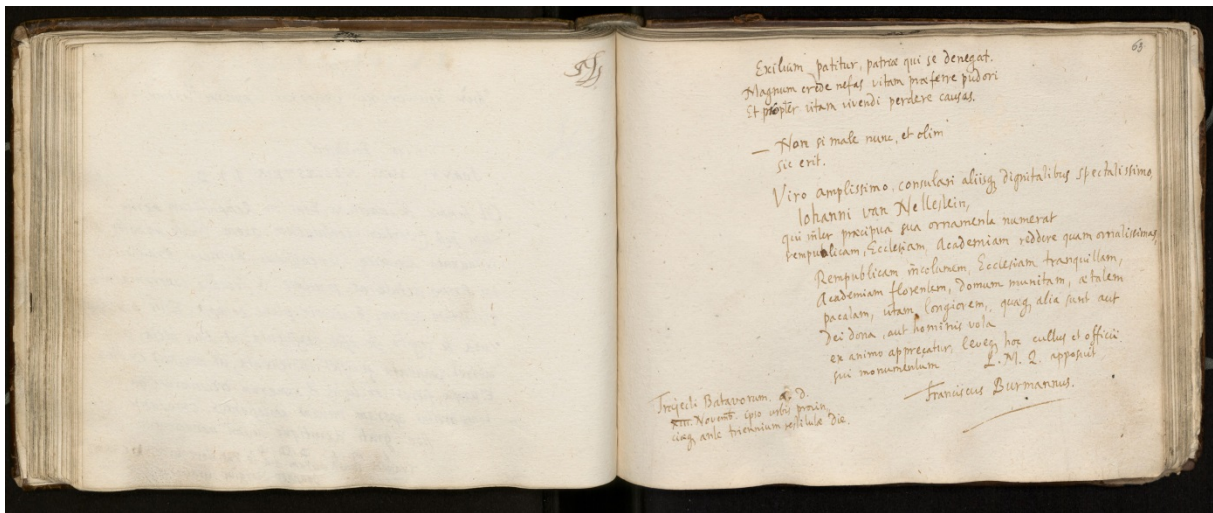
Altijd moedig zijn en uitblinken boven anderen.

Voor de roemrijke heer Johan van Nellesteyn, doctor in de beide rechten. Wegens zijn grote en onvergankelijke verdiensten voor Utrecht, nu hij na zijn vierde burgemeesterschap, dat, na het verdrijven van de Fransen en het herstel van het staatsbestel, de prins van Oranje, hem als eerste opgedragen had, roemrijk en met instemming van alle goede burgers verricht, de akademie die volkomen ingestort was, en voornamelijk door zijn zorg en beleid zo overeind gezet was, dat zij, toen zijn termijn als burgemeester afgelopen was, zo'n enorme groei had doormaakt, dat er uit heel Europa een grote toeloop kwam, dat het aantal jongelui dat zich hier op de schone studiën stort, de driehonderd overschrijdt.

Dit herinneringsteken heeft Joannes Georgius Graevius graag en naar verdienste als geschenk gegeven en opgedragen. Utrecht, 30 oktober 1677.

28.2

- *Αἰὲν ... ἄλλων*: Homerus, *Ilias*, 11, 784.
- 1677, lees: 1676?
- Joannes Georgius Graevius (1632-1703) had in Leipzig, Deventer en Amsterdam gestudeerd, en werd hoogleraar klassieke talen en geschiedenis te Utrecht (1661-1703). Hij was een Cicero-specialist en tevens de bezoldigde geschiedschrijver van Willem III. De voorspraak van Nicolaas Heinsius en Constantijn Huygens bij de prins behoeftte hem in de jaren na 1674 voor vijandige Voetianen bij de universiteit.
- Literatuur: *NNBW* 4, kk. 669-670; Kernkamp 1936, pp. 258-273. – Eerdere editie van de bijdrage: Van Musschenbroek 1852, pp. 201-202.

**29 | Franciscus Burmannus [voor Johan van Nellesteyn] — 13
november [1676], Utrecht — (fol. 63r)**

Exilium patitur, patriae qui se denegat.
Magnum crede nefas, vitam praeferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas.

Non, si male nunc, et olim sic erit.

Viro amplissimo consulari aliisque dignitatibus spectatissimo
Johanni van Nellestein,
qui inter praecipua sua ornamenta numerat,
republicam, ecclesiam, academiam reddere quam ornatissimas.
Rempublicam incolumem, ecclesiam tranquillam,
academiam florentem, domum munitam, aetatem
pacatam, vitam longiorem, quaeque alia sunt, aut
Dei dona aut hominis vota,
ex animo apprecatur, leveque hoc cultus et officii
sui monumentum lubens meritoque apposuit
Franciscus Burmannus.

Trajecti Batavorum A.D. / XIII novembris, ipso urbis provin- / ciaeqe ante
triennium restitutae die.

29.1

Verbanning is je lot, als je het vaderland niet wilt dienen.
Beschouw het als de grote misdaad, het leven boven de schande te verkiezen,
en om in leven te blijven, de reden om te blijven leven te verliezen.

Als het nu slecht gaat, hoeft het straks nog niet zo te gaan.

Voor de aanzienlijke Johan van Nellesteyn, uitblinkend als burgemeester en in andere ambten. Onder zijn voortreffelijke verdiensten mag hij rekenen, dat hij de stad, de kerk en de akademie schitterende glans gegeven heeft. De stad bleef ongedeerd, de kerk rustig, de akademie in bloei, zijn huisgezin beschermd, het tijdperk tot rust gebracht, het leven verlengd, en wat dies meer zij, hetzij geschenken van God of verlangens van de mens, van harte wordt erom gebeden, en Franciscus Burmannus heeft dit gedenkteken van hulde en van zijn dienstbetoon gaarne en welverdiend hieraan toegevoegd.

Utrecht, 13 november [1676], de dag dat drie jaar geleden de stad en de provincie hersteld werden.

29.2

- *Exilium ... denegat*: Publilius Syrus, *Proverbia*.
- *Magnum ... causas*: Juvenalis, *Satyra*, 8. Gebruikelijker is *summum* in plaats van *magnum*.
- *Non ... erit*: Horatius, *Carmina*, 2, 10, 17-18.
- *ipso ... die*: op 13 november 1673 (oude stijl; nieuwe stijl: 23 november) hadden de Franse troepen zich uit de stad teruggetrokken.
- Franciscus Burmannus (Frans Burman) (1628-1679) studeerde in Leiden en was hoogleraar kerkgeschiedenis in Utrecht van 1662 tot zijn overlijden. In 1670 kreeg hij een aanbod om naar Leiden te komen, waarna Utrecht zijn wedde verhoogde. Hij hield in november 1673 een oratie in het groot auditorium van de universiteit (en nogmaals in juni 1674) over de rampzalige Franse bezetting, waarvan de nasleep nog lang niet voorbij was. Dat gold ook voor hemzelf, want hij werd door zijn nieuwe Voetiaanse collega's voortdurend aangevallen, tot aan zijn vroege dood.
- Literatuur: NNBW 4, kk. 351-352; Kernkamp 1936, pp. 258-275. – Eerdere editie van de bijdrage: Van Musschenbroek 1852, p. 202.

30 | [Jannetgen Claes van der Beeck] — [s.a., s.l.] — (fol. 5r)

[WAPEN]

30.2

- Tekening: een gevleugelde vrouw die een ruitvormig schild vasthoudt. Pen en bruine inkt, waterverf, dekverf en goudverf. Niet gesigneerd.
- Wapen: doorsneden: I gedeeld: A in blauw twee schuin omhoog geplaatste zilveren vissen, de één over de ander; B in goud een zwarte os; II in groen een zilveren schuinbalk.
- Het blad maakte oorspronkelijk geen deel uit van het album van Buchelius, maar is op een later tijdstip bevestigd op een van de lege bladen voorin het handschrift. Wellicht is dit gedaan door de latere eigenaar J.T. Bodel Nijenhuis, in wiens hand naast het wapen geschreven staat: 'Wapen van Jannetgen Claes van der Beeck, geb. 1602. Voormoeder van Mr. Abr. v. Gerwen'. Johanna (Jannetgen) Claesdr van der Beeck was in 1620 te Leiden getrouwd met Nicolaes Jacobsz van Leeuwen (een kleinzoon van de bekende Leidse stadssecretaris Jan van Hout). Hun achterkleindochter Helena Maria van Leeuwen trouwde met Mr. Simon van Gerwen. Zij waren de grootouders van Mr. Abraham van Gerwen (1778-1837), burgemeester van Leiden en sinds 1814 lid van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde.
- Literatuur: *Jaarboek MNL* 1837, pp. 42-43; Hoek 1978, pp. 507-508; Prak 1985, pp. 386-387, 395.

Literatuuropgave

Van der Aa = A.J. van der Aa [et al.], *Biographisch woordenboek der Nederlanden, bevattende levensbeschrijvingen van zoodanige personen, die zich op eenigerlei wijze in ons vaderland hebben vermaard gemaakt*. 21 dln. Haarlem 1852-1878.

Becker-Cantarino 1981 = Barbera Becker-Cantarino, 'Die Stammbuch-eintragungen des Daniel Heinsius', in: Jörg-Ulrich Fechner (red.), *Stammbücher als Kulturhistorischer Quellen*. München 1981 (Wolfenbütteler Forschungen, 11), pp. 137-164.

Bibliotheca Musschenbroekiana = Bibliotheca Musschenbroekiana, sive Catalogus librorum cum impressorum, tum maxime manuscriptorum, mapparum geographicarum [...] aliarumque rerum ad antiquitatem, patriam imprimis, facientium, quibus usus est [...] Petrus van Musschenbroek, quorum publica fiet distractio [...] die IV sqq. m. Octobris MDCCCXXVI. Leiden 1826.

Bloemendal 2007 = Jan Bloemendal, 'Daniel Heinsius's Herodes Infanticida (1632) as a Senecan drama', in: John Hilton en Anne Gosling (red.), *Alma parens originalis? The receptions of classical literature and thought in Africa, Europe, the United States, and Cuba*. Oxford [etc.] 2007, pp. 217-236.

Bok 2011 = Marten Jan Bok, 'Het leven van Abraham Bloemaert', in: Liesbeth M. Helmus en Gero Seelig (red.), *Het Bloemaert-effect. Kleur en compositie in de Gouden Eeuw*. Petersberg 2011, pp. 18-22.

Bolten 2007 = Jaap Bolten, *Abraham Bloemaert c. 1565-1651. The drawings*. [S.l.] 2007.

Dek 1959 = A.W.E. Dek, 'Genealogie der Heren van Brederode', in: *Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie* 12 (1959), pp. 105-146.

Diarium = G. Brom en L.A. van Langeraad (ed.), *Diarium van Arend van Buchell*. Amsterdam 1907.

Domela Nieuwenhuis 2001 = Eric Nicolai Domela Nieuwenhuis Nyegaard, *Paulus Moreelse (1571-1638)*. [S.l.] 2001.

Egmond en Mason 1995 = Florike Egmond en Peter Mason, 'Een portret van Coenraet van Schilperoort (1577-1636)', in: *Bulletin van het Rijksmuseum* 43 (1995), pp. 36-58.

Fölting 1985 = H.P. Fölting, *De vroedschap van 's-Gravenhage 1572-1795*.
Pijnacker 1985.

Frimlová 1991 = Z. Frimlová, 'Památník Bernarda Diviše Petřvaldského z Petřvaldu', in: *Acta musei Moraviae, Scientiae Sociales* 76 (1991), pp. 107-164.

Graevius 1703 = Joh. Georgius Graevius, *Catalogus bibliothecae luculentissimae, et libris rarissimis instructae, qua usus est, dum viveret Jo. Geo. Graevius*. Utrecht [1703].

Heesakkers 2000 = Chris L. Heesakkers, *Een netwerk aan de basis van de Leidse universiteit. Het album amicorum van Janus Dousa*. 2 dln. Leiden en 's-Gravenhage 2000.

Heesakkers 2009 = Chris L. Heesakkers, *Het Vruntbuuc van Jan van Hout: facsimile-uitgave van het album amicorum van Jan van Hout*. Leiden 2009.

Heesakkers en Thomassen 1986 = C.L. Heesakkers en K. Thomassen, *Voorlopige lijst van alba amicorum uit de Nederlanden voor 1800*. 's-Gravenhage 1986.

Heesakkers en Thomassen 1990 = C.L. Heesakkers en K. Thomassen, 'Het album amicorum in de Nederlanden', in: K. Thomassen (eindred.), *Alba amicorum, vijf eeuwen vriendschap op papier gezet: het album amicorum en het poëziealbum in de Nederlanden*. Maarssen 1990, pp. 9-36.

Heinsius 1607 = D. Heinsius (ed.), *Iosephi Scaligeri Iul. Caes. a Bvrden. F. Iambi gnomici*. Leiden 1607.

Hoek 1978 = C. Hoek, 'De leenkamers van de lenen van Wassenaar, 1226-1744', in: *Ons Voorgeslacht* 33 (1978), pp. 507-508.

Hofmann Peerlkamp 1822 = P. Hofmann Peerlkamp, *De vita ac doctrina omnium Belgarum, qui Latina carmina composuerunt*. Brussel 1822.

Hoogewerff en Van Regteren Altena 1928 = G.J. Hoogewerff en J.Q. van Regteren Altena (ed.), *Arnoldus Buchelius 'Res pictoriae', aanteekeningen over kunstenaars en kunstwerken voorkomende in zijn Diarium, Res pictoriae, Notae*

quotidianae en Descriptio urbis Ultrajectinae (1583-1639). 's-Gravenhage 1928.

Jaarboek MNL 1837 = '[Levensbericht van Abraham van Gerwen]', in: *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde 1837*, pp. 42-43.

Kernkamp 1936 = G.W. Kernkamp, *De Utrechtse academie 1636-1815*. Utrecht 1936.

Klose 1988 = W. Klose, *Corpus alborum amicorum CAAC: beschreibendes Verzeichnis der Stammbücher des 16. Jahrhunderts*. Stuttgart 1988.

Keussen 1907-1908 = Hermann Keussen, 'Die drei Reisen des Utrechters Arnoldus Buchelius nach Deutschland, insbesondere sein Kölner Aufenthalt', in: *Annalen des Historischen Verein für den Niederrhein* 84 (1907), pp. 1-102 (I: 1. Reise); 85 (1908), pp. 43-90 (II: 2. en 3. Reise).

Lanciani 1900-1902 = Rodolfo Lanciani, 'Iter Italicum di A. van Buchell', in: *Archivio della R. Società Romana die Storia Patria* 23 (1900), pp. 5-66; 24 (1901), pp. 49-93; 25 (1902), pp. 103-135.

Van Langeraad en Vidier 1899 = L.A. van Langeraad en A. Vidier, 'Description de Paris par Arnold van Buchel d'Utrecht 1585-1586', in : *Mémoires de la Société de l'Histoire de Paris et de l'Ile-de-France* 26 (1899), pp. 59-195.

Langereis 2001 = Sandra Langereis, *Geschiedenis als ambacht: oudheidkunde in de Gouden Eeuw, Arnoldus Buchelius en Petrus Scriverius*. Hilversum 2001.

Lugt 1938-1987 = Frits Lugt, *Répertoire des catalogues de ventes publiques intéressant l'art ou la curiosité*. 4 dl. 's-Gravenhage 1938-1987.

Van Musschenbroek 1852 = P. van Musschenbroek, 'Album amicorum van Arnold van Buchell', in: *Tijdschrift voor oudheden, statistiek, zeden en gewoonten, regt, genealogie en andere deelen der geschiedenis van het bisdom, de provincie en de stad Utrecht* 4 (1852), pp. 200-208.

NA = *Nederland's adelsboek* 1 (1925) - 95 (2010).

NNBW = Molhuysen, P.C. en P.J. Blok (red.), *Nieuw Nederlandsch biografisch woordenboek*. 10 dln. Leiden 1911-1937.

Offerhaus 1990 = J. Offerhaus, 'Illustraties in de alba amicorum', in: K. Thomassen (eindred.), *Alba amicorum, vijf eeuwen vriendschap op papier gezet*:

het album amicorum en het poëziealbum in de Nederlanden. Maarssen 1990, pp. 37-44.

Ploos van Amstel 1990 = G. Ploos van Amstel, 'Unde venis, Ploos van Amstel? Verdichtsel en waarheid over een afstamming', in: *De Nederlandsche Leeuw* 107 (1990), kk. 178-283.

Pollman 2000 = Judith Pollmann, *Een andere weg naar God: de reformatie van Arnoldus Buchelius (1565-1641)*. Amsterdam 2000.

Prak 1985 = M.R. Prak, *Gezeten burgers. De elite in een Hollandse stad. Leiden 1700-1780*. [Amsterdam] 1985.

Richtlijnen = Richtlijnen voor het uitgeven van historische bescheiden. Samengest. in opdracht van het Nederlands Historisch Genootschap en van de Rijkscommissie voor Vaderlandse Geschiedenis. 6e herz. dr., 's-Gravenhage 1988.

Rogge 1887 = *Catalogus der Bibliotheek van de Maatschappij der Nederlandsche letterkunde te Leiden. 1ste afd.: Handschriften*, bew. door H.C. Rogge ; met suppl. bew. door S.G. de Vries. Leiden 1887.

Rolland 1912 = V. Rolland, *Planches de l'Armorial Général de J.-B. Rietstap* 4. Parijs 1912.

Schnabel 1998-2011 = W.W. Schnabel, [*Repertorium alborum amicorum, Internationales Verzeichnis von Stammbüchern und Stammbuchfragmenten in öffentlichen und privaten Sammlungen*](#), 1998-2011.

Smallegange 1696 = M. Smallegange, *Nieuwe cronyk van Zeeland* 1 [niet verder verschenen]. Middelburg 1696.

Thomassen 1990 = K. Thomassen (eindred.), *Alba amicorum, vijf eeuwen vriendschap op papier gezet: het album amicorum en het poëziealbum in de Nederlanden*. Maarssen 1990.

Veldman 2001 = Ilja M. Veldman, *Crispijn de Passe and his progeny (1564-1670). A century of print production*. Rotterdam 2001.

Vignau 1994 = Thea Vignau-Wilberg, 'Die Alba Amicorum des Arnoldus Buchellius', in: *Festschrift für Prof. Dr. Justus Müller Hofstede (Studien zur niederländischen Kunst)*, *Wallraf-Richartz-Jahrbuch* 55 (1994), pp. 239-268.

Vogels 2002 = Annelies Vogels, 'Nemo Artifex Nascitur: het zeventiende-eeuwse receptenboek van Jacoba van Veen (1635-na 1687)', in: *De zeventiende eeuw* 18 (2002), pp. 99-114.

Vrolijk 2010 = Arnoud Vrolijk, 'The prince of arabists and his many errors: Thomas Erpenius's image of Joseph Scaliger and the edition of the *Proverbia Arabica* (1614)', in: *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes* 73 (2010), pp. 297-325.

Wijnaendts van Resandt 1914 = W. Wijnaendts van Resandt, 'De herkomst van den tak van het geslacht van Eck, thans geheeten van Panthaleon van Eck', in: *De Nederlandsche Leeuw* 32 (1914), kk. 273-279.

Colofon

‘Het album amicorum van Aernout van Buchell’ is in 2010 als *online exhibition* (.xml) gepubliceerd in de beeldbank van Universitaire Bibliotheken Leiden. De eindredactie was in handen van Ernst-Jan Munnik.

In 2018 zijn de teksten en beelden vanuit de xml-structuur geconverteerd en met enige kleine aanpassingen als PDF-document opgeslagen in de nieuwe beeldbank.

De oorspronkelijke *online exhibition* is thans niet meer beschikbaar.

André Bouwman

Universitaire Bibliotheken Leiden

LEIDEN UNIVERSITY LIBRARIES ONLINE EXHIBITIONS, **exhubl020**